

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1112510/4

בית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא, הרב אברהם שינדלר, הרב ציון לודאילוז

המערערת (משיבה בערעור שכנגד): פלונית (ע"י ב"כ עו"ד עו"ד שרה מרקוביץ)

נגד

המשיב (מערער בערעור שכנגד): פלוני (ע"י ב"כ עו"ד משה שפירא,

עו"ד צמח גרין ועו"ד זלמן סולומון בלאק)

הנדון: כספים משותפים שהועברו בדרכי מרמה ועקלתון – ספק לצדדים שלישיים
בהסכמת הצדדים ספק לכיסו של אחד מהם

פסק דין

א. בעל נתיבות המשפט נשאל מדוע חידושו כתובים בקצרה והסביר את מנהגו על פי דברי הגמרא בכמה מקומות "אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונוא". דברים ישרים שנשענים על השכל הישר ניתנים להסבר בקצרה ואינם מצריכים אריכות. מה שאין כן דברים שנאמרים בדרך עקומה המצריכים את הסבר הדברים באריכות. אף אנו נאמר שכשהולכים בישרות, הדרך היא קצרה "אמה", אך כשהולכים בדרכי עקלקלות הדרך היא "אמה ושני חומשים".

מהותו של תיק זה וגלגוליו הרבים נובעים מחוסר יושר ודרכי עקלקלות, בין של הצדדים ובין של שאר המעורבים, דבר המקשה עלינו להאיר את הפינות האפלות. ידועים דברי רבי יוסי (שבת קיח, ב) "מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי". ופירשו המפרשים שרבי יוסי אמר תמיד דבר אמת, ועיין שו"ת מהר"י ברונא (סימן לח), ולכן אמר שאינו צריך לחזור לאחוריו ולבדוק שמא אמר דבר שוטר בעבר, שמכיוון שמקפיד לדבר אמת תמיד, אין חשש שהדבר יסתור דברים שאמר בעבר.

הדין שלפנינו דומה לדין מרומה, שבו באים הצדדים בידיים לא נקיות (לא בהכרח על עצם הסכסוך), וייתכן שהיה מקום שנסלק ידינו מלטפל בו. אך מכיוון שירדנו לגופן של תביעות ננסה לברר כפי מיסת ידנו. ובתקווה שנוזכה לילך בדרך אמת. והנה ידוע שבדין מרומה חובה על בית הדין לדרוש ולחקור היטב, כדאיתא בסנהדרין (לב, ב) דלא ביטלו דרישות וחקירות בדין מרומה, ועיין עוד בתשובת הרא"ש הנודעת (כלל קז סימן ו) על החקירות והשאלות ששאלו את ר' ישראל להגיע לחקר האמת. נוסף ונאמר שעל פי התרשמותנו לפחות חלק מטיעוני הצדדים אינם טיעונים אמיתיים (שלא לומר שקריים), ובהם טיעונים הסותרים את ההיגיון ובין השאר טיעונים של "לא ידעתי". כל אחד מיחיד הצדדים "יודע" את מה שנראה לו שראוי שיאמר שיודע הוא כדי להצדיק טיעונו ו"אינו יודע" או "אינו זוכר" את מה שלפי דעתו ראוי "שלא ידע" מפני שהדבר יחליש את טיעונו. על טיעוני הצדדים בכתבי הטענות, בדיונים ובתגובות שנשלחו לבית הדין, נוכל להמליץ כלשון המשנה ביומא (סח, ב) "יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן" – אף כאן יכול להיאמר על הצדדים (וכנראה גם על חלק מהמעורבים בתיק שהעידו ושלא העידו) "יותר ממה שאמרתי או השבתי ידוע לי, אך ענייני הוא להגיע לתוצאה שבה אקבל או יישאר ברשותי מה שלדעתי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מגיע ל"י". על חלק מדברים אלו נעיר בהמשך דברינו. משכך בנידון דידן חובתנו לפרוש את השמלה היטב, כדי לברר את מה שנוכל, כדי להגיע לחקר האמת (או קרוב לה).

נקדים תחילה את העובדות וגלגולי התיק:

לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי מיום כ"ב שבט התש"ף (17.2.20) אשר קבע כי על המשיב [פלוני] (להלן גם: האיש או הבעל) לשלם למערערת (להלן גם: האישה) סך של חמישים וארבעה אלף ש"ח.

הצדדים נישאו בשנת 2003, תביעת גירושין הגישה האישה בכ"ח בכסלו התשע"ד (1.12.13), והצדדים התגרשו עם אישור הסכם הגירושין בי"א באדר א' התשע"ד (11.2.14).

האישה הייתה בעלת עסק שתחום פעילותו היה קוסמטיקה, העסק התנהל בבית הצדדים, הבעל היה אברך כולל. העסק התנהל בחשאי ובחוסר יושר כדי להסתיר את התנהלותו משלטונות המס בסיוע עמותת [ל'] שנוהלה על ידי [א']. [ל'א'] הנ"ל היה מכשיר לסליקת אשראי של העמותה, האישה שרצתה לשלם כספים של החנות הייתה משלמת דרכו, כמו כן גם צ'קים שניתנו לה (שלא נרשם בהם שמה) עברו דרכו. העסק הניב במשך השנים סכומים לא מבוטלים שהופקדו אצל [כ'] (ראה להלן) ושאפשרו לצדדים לרכוש שני נכסים [במ'] שהמקור למימונם הוא ליבת הסכסוך שלפנינו.

עקב התנהלות זו הצטברו אצל [א'] הנ"ל סכומים גדולים השייכים לאישה, לעסק או לצדדים, בשלב מאוחר התגלה סכסוך בין האישה ל[א'] על אודות כספים השייכים לה שלטענתה אין הוא מחזיר לה, האישה התלוננה או הגישה תביעה כנגד [א'] אצל רב העיר [ר']. גם עניין זה נשאר עמום. בדין שנערך בבית הדין בתל אביב ביום ט"ו באדר א' התשע"ט (20.2.19), שאליו הוזמן [א'] כעד, אמר הלה שהייתה מערכת גדולה של 'גלגול כספים'. בהופעתו בבית הדין התחמק [א'] מלהשיב תשובות שיכולות להאיר פינות אפלות, התחמקותו הייתה כנראה מחשש להפללה ולטענתו – אחרי שאוים.

הכספים והצ'קים שהתקבלו הופקדו בגמ"ח שאותו ניהל [כ']. למרות הכינוי 'גמ"ח' – ואכן הוא מלווה כספים לאנשים שונים – נראה ש'גמ"ח' זה הוא 'בנק', כנראה ללא מטרת רווח, שבו מפקידים אנשים רבים סכומי כסף וצ'קים מדי פעם בפעם עד שיצטרכו לכסף לשימושם. סכומי כסף אלו ניתנים כנראה כהלוואות לצדדי ג' ומושבים למפקיד כשיבקש, ולפעמים צורת ההשבה היא על ידי ביצוע הוראותיו למי להעביר את הכסף. מתוך החומר שבתיק עולה ש[כ'] הנ"ל ניהל ומנהל מספר רב של חשבונות גמ"ח כאלו לצורך אנשים רבים, הדברים ידועים ומפורסמים במקום מגוריהם המשותף של הצדדים (שהיה ב[ר']), הרישום של הכספים הנכנסים והיוצאים נעשה (על כל פנים במקרה שלפנינו) במחשבון (מכשיר פאלם) של [כ'] הנ"ל. הדברים רשומים בתמציתיות, מתי נכנסו כספים ומתי הועברו כספים ולמי. מסתבר שהנ"ל אחראי על חשבונות 'גמ"ח' של מפקידים רבים וכפי שהצהיר בעדותו בבית הדין האזורי. כמו כן מסתבר ש'גמ"ח' – בנק זה 'מגלגל' מיליוני שקלים (הצדדים שלפנינו הפקידו בעצמם בתקופה מסוימת 900,000 ש"ח), עשרות ואולי מאות אנשים מפקידים בו ומקבלים ממנו הלוואות, באופן שכספים או צ'קים דחויים שאנשים מפקידים בגמ"ח נמסרים לצד שלישי שמצידו מחזיר את ההלוואה שקיבל לפעמים לגמ"ח ולפעמים לצד אחר.

בצורה זו הועברו במקרה שלנו כספים לתשלום בעבור הדירות, בדרכי עקלקלות, כשצדדים שלישיים משלמים את התשלומים המופחתים מיתרת הזכות של חשבון הצדדים. מסתבר של[כ'] הנ"ל אין רשימה מפורטת של כספים נכנסים ויוצאים הניתנים למעקב כבחשבונות בנק (ולו בגלל החשש שמא יתפס) אלא סכומים גלובליים: כך וכך סכום מזומנים כך וכך צ'קים, אלא רשימות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תמציתיות באיזה תאריך הועבר כסף, למי ועל ידי מי. ספק רב אם יוכל לזכור בפרטות את פרטי ההוראות מי אמר לו מה ומתי (ואולי הדבר בלתיאפשרי). אך יש לו נאמנות כלפי המפקידים אצלו שעשאוהו 'שליש', והנאמנות של רישומיו דומה לדין נאמנות של 'חנווני על פנקסו', המבוארת בשבועות (מד, ב) נאמנות שהיא על מה שכתוב, ללא שיידרשו ממנו פירוט, הרחבה והסבר לסכומים אלו: אין הוא יכול לזכור את פרטי הדברים, וגם אין הוא נדרש.

ב. גדרי נאמנות וטענה על פי הרשום בפנקס מבוארים בשו"ת הרא"ש (כלל קג סימן ב):

יראה שאדם שכותב בפנקסו כל דבריו בדקדוק כדי שיהא זכור מהם כי אי אפשר לאדם לזכור כל עסקיו על פה ויוכל [אולי צ"ל: יוכל] לישבע על זה, ושבועה תלויה בלב כיון שלבו אומר לו שהוא אמת [...] ואין עונש אף אם היה נמצא אחר כך כדברי הכותי [הטוען כנגדו (ש"ש)] כי מה יוכל האדם לעשות כי אם לסמוך על כתב ידו כי אי אפשר לזכור כל עסקיו על פה. והכי אמרינן נמי גבי עדות בפרק שני דכתובות (כ, א) "כותב אדם עדותו ומעיד עליה אפילו אחר כמה שנים" ואמר רבי יוחנן "אף על פי שאינו זוכרה מעצמו", ואף על פי שיש לדחות שאני התם דאף על פי שאינו זוכרה מעצמו בלא כתב ידו מכל מקום על ידי כתב ידו מדכר דכיר גוף העדות. והכא נמי אם על יד פנקסו להחזיק מה שבידו אין כאן עונש שבועה כלל, וכך מההיא דחנווני על פנקסו מוכח שיש לסמוך על פנקסו [...]

ועיין עוד בשו"ת הרא"ש (כלל פו סימן א):

עוד יש להביא ראייה שיש ללמוד מפנקסו שאדם רגיל לעשות בתוך ביתו ולכתוב בו כל עניניו ממתניתין דפרק כל הנשבעין (מה, א) גבי "אלו נשבעין ונוטלין":

וחנווני על פנקסו – כיצד? לא שיאמר לו "כתוב בפנקסי שאתה חייב לי כך וכך", אלא: אמר לו "תן לבני סאתים חטים ולפועלים בדינר מעות", הוא אומר "נתתי" והם אומרים "לא נטלנו" – הוא נשבע ונוטל והן נשבעים ונוטלים.

ויש לדקדק: בפנקס מאן דכר שמיה? למה אמרה המשנה "וחנווני על פנקסו", ומתוך אריכות זה הוצרך להאריך עוד יותר ולומר: מה שאמרתי לך "וחנווני על פנקסו" – לא שיהא נאמן לומר לכל אדם "מצאתי כתוב בפנקס כי אתה חייב לי כך וכך" ויהא נאמן החנווני, שנאמר: החנווני רגיל להקיף לכל אדם ואינו כותב אלא דבר שהוא אמת. לא יזכיר פנקס במשנה ולא יצטרך להאריך, אלא יאמר "וחנווני שאמר לו בעל הבית" "תן" וכו'?

אלא על כרחך האי דנקט פנקס לומר שאנו סומכים על הפנקס, וכגון שאמר החנווני "אני מוצא כתוב בפנקסי שנתתי לבנך או לפועליך" ואינו טוען שברי לו אלא שמוצא כך כתוב בפנקסו, וסלקא דעתך אמינא כיון דפועלים אומרים בריא והוא אינו טוען בריא – לישבעו פועלים וחנווני (לפטור) [יפסיד] – קא משמע לן: מה שכתוב על פנקסו חשוב כטענת בריא. והשתא דהוצרך להזכיר פנקס במשנה הוצרך כמו כן לומר דהא דאמרינן דפנקס הוי הוכחה לא כנגד כל אדם, כגון אם יאמר לאדם "כתוב בפנקסי שאתה חייב לי כך וכך", אלא דוקא היכא דיש רגלים לדבר, כגון שצוה לו בעל הבית ליתן לבניו או לפועליו והוא כתב בפנקסו שנתן – ודאי אזלי בתר פנקסו.

מיהו אהיה מתניתין דקאמר "וחנווני על פנקסו" [איתא בירושלמי]: "לא במקיף אמרו?" פירוש: מאחר שהוא מאמין לחנווני בהקפתו על פנקסו, יהא נאמן החנווני כי סתם חנווני נאמן ואינו כותב דבר שאינו, מפני שאומנותו בכך

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ואם היה נתפש בשקר יפסיד אומנותו. ומשני "שהוא אומר לו 'אם כתבת בזה מחוק בזה.' כלומר: נהי שהחנוני נאמן למי שיש לו עסק עמו אגן עבדתין (וכן) [גבך] בעל הבית, ולא האמינוהו עלינו, ואין אנו רוצים להאמין חנוני בשבועתו, ואם כתב שקר בידו אחת ימחוק בידו השנית.

ומכל מקום מועיל הפנקס לעשות טענתו בודאי, שלא יפסיד החנוני [אצל] בעל הבית כיון שיש רגלים לדבר כדפרשינן לעיל. ובנדון זה, שנכר ששמעון היה רגיל לכתוב על כל עניניו בפנקס ויש רגלים לדבר שכל מה שכתוב בו שהוא אמת, שהרי שטר ועדים מעידים וכל בני ביתו יודעין, יש לילך אחר הפנקס. וכל בעל עסק מוחזק בעסקיו המבוררים בפנקס שלו.

וכן פסק בשולחן ערוך (חושן משפט סימן צא סעיף ה):

יש לדון על פי פנקס של אדם שרגיל לכתוב בו ענייניו, ואפילו להוציא מיתומים הקטנים, היכא דיש רגלים לדבר שמה שכתוב בפנקס הוא אמת.

ועיין בתומים (שם ס"ק ה) שכתב:

[...] ומעשים בכל יום: כל הנושאים ונותנים בסחורות ומוכרי בשר ויין מקיפים וכותבים על לוח לזכרון, ובשנה שנתיים תובעים על פי פנקסים ורשימה שלהם, כי אי אפשר להם לזכור בעל פה, ומכל מקום הבית דין פוסקים שבועה להכופר בטענתם. ואולי מפני תקון עולם, ומנהג כזו עוקר הלכה.

מעשה בנידון דידן ש[כ'] מנהל את הגמ"ח הנזכר באופן זה שיש רישום על כספים שנכנסים ויוצאים, ואדעתא דהכי נותנים לו – יש לו נאמנות על פי רשימותיו לומר למי נתן, ויכול לסמוך על הכתוב שם מחד גיסא ואין צריך לפרט יותר ממה שנכתב שם, דמי שנותן לו סומך עליו, ואין הוא צריך לזכור את פרטי הדברים ובוודאי אינו צריך להציג מסמכים על ההעברות.

אין ספק שהלוואה הנעשית בלי רישום מדויק ותיעוד לעשייתה היא בעייתית כדאיתא בבבא מציעא (עה, ב) לגבי מי שמלווה שלא בעדים. ולכן על פי תקנות הגמ"ח צריכים לעשות שטר חדש בכל פעם שמופקדים או מוצאים כספים. אך מסתבר שאין הקפדה על כללים אלו, כפי שוודאי קרה בנידון דידן, ששולמו כספים על ידי [כ'] אך ללא קריעת שטר ישן והכנת חדש. ומסתבר שמי שמורה היתר לעצמו להתעלם מהחוק, בין שנאמר שיש בזה משום איסור גזל (גזל הרבים) או סיוע לגזל, ורגיל לעשות הדברים שלא בדרכי יושר, ודאי פוגם בנפשו ופוגם במידת הישרות בדברים אלו. וממילא הוראת היתר בדברים אלו מביאה להוראת היתר בדברים אחרים (אין אנו רוצים להכריע בפסק דין זה אם התנהלות שכזו פוסלת את האדם לעדות, או שיש לסמוך כאן על הוראתם של רבי עקיבא איגר ועוד אחרונים לגבי מגלחי הזקן, שכיוון שחושבים בטעות שאין איסור בדבר אין הם נפסלים. ועוד חזון למועד).

בידי האישה היה מסמך מיום ז' במרחשוון תשע"ג (23.10.12) המעיד שביום זה החזיק [כ'] סך של 900,000 ש"ח השייכים לצדדים, זו לשון המסמך: "קיבלתי סך 900,000 ש"ח מהרב [פלונין] לפרוע בעזרת ה' כשאירדש." משמעות הדברים שהסכום שהופקד אצל [כ'], לא הופקד לצורך האישה בלבד – אדרבה משמעות הדברים שהפקידו הבעל, או שני הצדדים, ומשכך הוא כפוף להוראות הבעל או שני הצדדים. ודאי ש[כ'] נהג כדן כשהעביר כספים על פי הוראות הבעל, ואין הוא מועל בתפקידו, ובוודאי אם לא ידע על הסכסוך שבין הצדדים (אם אכן היה כבר סכסוך כשקיבל הוראות להחזיר כספים), ואף אם ידע מסתבר שלא נשמרו כללי הגמ"ח לעניין כתיבת שטר חדש בין על הכנסה ובין על הוצאה, ואף שלטענת האישה הקפידה על הדבר, מסתבר שהבעל שלו היה עיקר הקשר עם הגמ"ח לא הקפיד על דבר זה, ואף אם היה מקפיד בסופו של דבר לפי החשבון לא היה נשאר אלא שטר של שלושים וחמישה ש"ח בחובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ג. כאמור, הצדדים חתמו על הסכם גירושין ב"א באדר א' התשע"ד (11.2.14). ההסכם נוסח בתיווכו של הרב [ו'] מ[ר'], כאשר האישה מיוצגת על ידי עו"ד [נ']. להלן הסעיפים המרכזיים הנוגעים לערעור שבפנינו:

3.1. לצדדים דירה וחנות למוצרי איפור, ברחוב [ה'] ב[ר'], הרשומה בחברה המשכנת [...] כ[...], והרשומה על שמם בחלקים שווים.

כמו כן לצדדים דירה נוספת בפרויקט עמותת [פ'] ב[מ'] גוש [...] חלקה [...] מגרש [...] דירה [...]

כמו כן לצדדים זכויות קוטג' ב[מ'] במתחם [...] זכויות הרשומות על שם [פלוני].

3.2. סוכם בין הצדדים שחלוקת הרכוש תהיה כדלהלן:

האישה תקבל את הדירה ב[ר'] ברחוב [ה'] וכן תקבל את החנות + המוניטין וכן תקבל את כל תכולת החנות והציוד שבחנות. הבעל יקבל את הדירה בפרויקט [פ'] וכן יקבל את כל הזכויות בקוטג' ב[מ'] בכפוף למאה אלף ש"ח שייתן לאישה.

למען הסר ספק: החובות הרובצות על הדירה בפרויקט [פ'] ובקוטג' ב[מ'] מוטלים על הבעל בלבד, ולאישה אין כל חלק בחובות אלו.

4.1. כל הכספים והמזומנים שנמצאים בכל מקום שהוא יישארו בידי האישה.

הצדדים הפקידו סך של תשע מאות אלף ש"ח אצל [כ'], הצדדים ימנו את הרב [ו'] והרב [נ'] לבדוק אם הכסף הנ"ל שימש לדירה בפרויקט [פ'] או בקוטג' ב[מ']. היה והכסף הנ"ל לא שימש לתשלומים לדירה בפרויקט [פ'] ולא לקוטג' ב[מ'] כי אז מתחייב הבעל לפעול לפי הוראות הרבנים הנ"ל.

ההסכם מחלק בין הכספים הנמצאים "בכל מקום" (ייתכן שהכוונה לנמצאים אצל [א'] או אחרים) לבין הכספים שהופקדו אצל [כ']. אין חולק שסמוך לגירושין ובמועד שבו נחתם ההסכם בין הצדדים, כמעט כשנה וחצי אחרי האישור שנתן [כ'] ביום ז' במרחשוון תשע"ג (23.10.12), לא היו כספים תחת ידו של [כ']. כמו כן מוכח מלשון ההסכם, שבו נכתב "הצדדים הפקידו", שהפקדה מתייחסת לשני הצדדים – אף שבפועל, כאמור, האישה לבדה היא שעבדה והבעל היה אברך ללא הכנסות – ואין אנו צריכים להיכנס לבחינה ההלכתית מדוע יש לבעל זכויות בכספים אלו, ואם יש לו זכויות בהם, שהרי בחתימה על ההסכם יש הודאת בעל דין.

כפי העולה מההסכם, לצדדים היו זכויות בשלושה נכסי דלא ניידים: האחד, הדירה שבה התגוררו ב[ר'] ושבה התנהל העסק הנזכר; השני, זכות בדירה ב[מ']; והשלישי זכות לבניית קוטג' ב[מ']. (שני הנכסים האחרונים – לא נשלמה בנייתם, ולגבי הקוטג' ייתכן שאף לא התחילה בנייתו בעת חתימת ההסכם.) על פי התנהלותם של הצדדים להתחמק מתשלום מס, הזכויות בקוטג' נרשמו על שם אחי הבעל [אלמוני] [להלן: האח]. בגין נכסים אלו האחרונים שולמו במועד חתימת ההסכם רק חלק מהסכומים, בהתאם להתקדמות הבנייה, ועל הצדדים הייתה חובה לשלם תשלומים נוספים למימוש זכותם. בהסכם הגירושין נקבע כי האישה תקבל את הדירה ב[ר'] ואת העסק עם המוניטין (שכנראה היה לו ערך עצמי), ואילו האיש יקבל את הזכויות בדירה ובקוטג' ב[מ']. נקבע שכל הכספים והמזומנים הנמצאים בכל מקום שבו הם נמצאים יהיו שייכים לאישה. עוד נקבע שלצורך האיזון ישלם האיש מאה אלף ש"ח לאישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בנוסף עסק ההסכם בסכום של כתשע מאות אלף ש"ח שהיה מופקד אצל [כ']. כאמור באותו מועד הבהיר [כ'] כי כל כספים אלו נמשכו, ומאחר שלטענת האישה לא הייתה ברורה מהות משיכת הכספים (חלקם או כולם) נקבע בהסכם כי הדבר יתברר בהמשך על ידי הרב [ו'] ועו"ד [נ']:

אם יימצא כי הכספים שולמו בעבור הדירות ב[מ'] – הרי שלא יהיו לאישה טענות בגינם, ואם לא יימשו לדירות ב[מ'] יכריעו הבוררים מה ייעשה בכספים. עצם הקביעה שאם יתברר שהכספים שולמו בעבור הדירות לא תהיה לאישה טענה מוכיחה לכאורה שכוונת הצדדים הייתה להשתמש בכספים אלו לצורך הדירות – וכמסתבר, שהרי אם לא מחסכונויות אלו, מהיכן ימצא מימון לדירות אלו, שנקנו כהשקעה לצורך שני הצדדים (ואולי לכן הבעל שעסק בתשלומים בעבור הדירות הוא שנתן בפועל את ההוראות ל[כ']?) – שאם לא זאת הייתה כוונתם, מדוע תמחל האישה על סכומים שהוצאו לצורך הדירות שלא אמורות להיות שלה לפי ההסכם?

הדברים הכתובים בהסכם ברור מילולו: יכריעו הבוררים. לא נקבע שהכספים יהיו שייכים לאישה (אף שנראה שנצברו מעבודתה), ולא נקבע שעל הבעל להחזיר כספים אלו, למרות האמור בריש הסעיף שכל הכספים והמזומנים שנמצאים בכל מקום שייכים לאישה, שהרי כלל לא ברור שנשארו כספים מסך זה, וגם אם כן לא ברור תחת ידי מי מוחזקים הם (או חליפיהם). אין אנו מתעלמים מהתמרמרותה של האישה הרואה בלקיחת האיש את כספים דבר שאינו הוגן מאחר שהיא עבדה לפרנסת הבית ולא הוא, ובפרט לאור טענותיה על הסיבה לגירושין, בגין מעשים לא ראויים של הבעל, כשהוא טוען איפכא, שמעשים לא ראויים של האישה הם הגורם. אך עניין זה אינו נוגע להכרעתנו, שהרי ההסכם קבע את אופן חלוקת הרכוש המשותף, רכוש האמור להתחלק לפי הרישום בין על פי דין תורה ובין על פי החוק, ולעניין זה לא מעלה ולא מוריד מהו מקור הכספים לקניית הרכוש, שהרי ברישום נקבעה הבעלות. כמו כן מסתבר שבעת עריכת ההסכם נעשה חישוב לצורך איזון שוויוני במה שברור שנמצא תחת ידם ובבעלותם באותה שעה (שלוש הדירות). לסכומים יתרים שהאישה אולי חשבה שתקבל אין רמז בהסכם. ואין כאן מקום להאריך.

אין ספק שהרב [ו'] היה הרוח החיה בניסוח ההסכם בשותפות עם בא כוח האישה (דאז) עו"ד [נ'], הוא שהייתה לו יכולת להגיע לחקר האמת, מה נעשה בכספים, לאור היכרותו הקרובה עם מי שהחזיקו תחת ידם את כספי הצדדים, ומסתבר שבאפשרותו היה לברר מה נעשה בסכומי הכסף שהועברו על ידי [כ'] לצדדי ג', הוא היה הרוח החיה בפסק הדין של הבוררות שנקבעה, וייתכן שאף בעת ניסוח ההסכם ידע או שיער מה תהיה ההכרעה, אך אין לנו ראיה לדברים.

ד. בכ"א בטבת התשע"ה (12.1.15) הגיש האיש לבית הדין תביעה שלפיה למרות קיום את חלקו בהסכם, האישה אינה מקיימת את חלקה להעביר את הדירות על שמו. בתגובה לבקשה זו הודיע עו"ד [נ'] (שמונה כבורר בהסכם) שאין הוא מייצג עוד את האישה. האישה טענה בתגובה לתביעה שלא קיים סעיף 4.1 להסכם ולא נערך בירור שהוא תנאי מתלה לקיום ההסכם. במכתבה דרשה כדלהלן:

אבקש את בית הדין הנכבד להורות במיידית על קיומו של סעיף 4.1. לשם כך אבקש למנות רואה חשבון שמקובל עליי שיבדוק את כל רישומי הכספים, תנועות הכספים והחשבונות שאליהם הועברו הכספים, מועדי התשלומים ואת הגורמים שאישרו את העברות או הקיזוזים ולחייב את הגרוש להעביר את כל המידע הדרוש לקיום סעיף זה.

היינו דרישה למינוי רואה חשבון שיבדוק על פי אסמכתאות וראיות להיכן הועברו הכספים. בתגובה למכתבה כתב הבעל שההסכם מותיר הבירור לרבנים [הבוררים] והם אמורים להורות מה ייעשה בכספים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אכן דרישה זו למינוי רואה חשבון העושה את פעולותיו על פי מסמכים, סותרת מחד גיסא את שקיבלה האישה על עצמה בהסכם, אך גם מאידך גיסא, איך יכולה אישה שמנהלת את ענייניה הכספיים במחשך, באמצעות אנשי קש הפועלים במחשך, לדרוש שעין השמש תשזוף ותחטא את הדברים, כשהדבר לא יכול להיעשות, טכנית, במקרה שלפנינו, וכפי שיתברר להלן הדבר קשה ואולי גם בלתיאפשרי בנסיבות המתוארות של התנהלות הצדדים? לא במקרה נקבעו הבוררים שנקבעו בהסכם, ובפרט הרב [ו'] : הם ניסחו את ההסכם, כנראה שזוהי דרך התנהלותם, וכך נאה שהם יבררו את הדברים על פי דרכם, בפרט לאור קשריהם עם הגורמים בקהילה שתחת ידם עברו הכספים. במערכת שיפוטית המתנהלת בצדק ביושר ובגלוי, בירור הדברים נעשה אכן באופן המבוקש (על ידי איש מקצוע – רואה חשבון וכדומה) וכך ראוי שייעשה. אך מי שמתנהל בצורה זו של התנהלות הגובלת ברמאות – אלו הבוררים המתאימים לו לבירור העניין. וברוח זו, הרב [ו'] שניסח את ההסכם הוא שהיה הרוח החיה בבירור העובדות כפי כוחו ועל פי רשימותיו של [כ'].

ביום ז' באייר התשע"ה (26.4.15) נערך דיון שבו התבקש בית הדין למנות את הרב [ש'] (שהיה באותה עת ראש הוועדה לתכנון ובנייה ב[ר']) כבורר מטעם האישה (במקום עו"ד [נ']), והוסכם שהלה ימונה.

ביום ח' באייר התשע"ה (27.4.15) הגיש הבעל לבית הדין את מכתבו של הרב [ו'] מיום כ"ד בניסן תשע"ה (13.4.15) שבו נכתב:

למעשה בהסכם בסעיף 4 ס"ק 1 נאמר כי יבורר אם אכן הכספים שהיו מופקדים בגמ"ח אצל [כ'] אכן הועברו לצורך רכישת הדירה ב[מ'] [...]

הרי בפועל החתום מטה, לפי הסמכות שניתנה לו בהסכם, בירר את העניין עם [כ'], ובפני הרב [עו"ד] [נ'], והתברר בצורה חריגה שמעית כי אכן כל הכסף הועבר לצורך תשלומי הדירה ב[מ'].

מאחר שעו"ד [נ'] סירב לשמש בורר על אף מינויו בהסכם הגירושין [ובהתאם למוסכם בדיון הני"ל] ניתנה החלטה ביום י' באייר התשע"ה (29.4.15) הממנה את הרב [ש'] כבורר. וזו לשונה:

הצדדים גרושים. יש חילוקי דעות בקשר לסכום של תשע מאות אלף שקל שהופקד אצל [כ']. לדברי הבעל (לשעבר) הסכום הועבר לרכישת הדירות ואין לאישה כל טענה נגד הכספים אלו, אך לטענת האישה חלק מהכספים נלקחו על ידי הבעל (לשעבר) לכיסו הפרטי ולפיכך האישה מונעת את רישום הדירה ב[מ']. הוסכם שהרב [ש'] והרב [ו'] יבדקו את הנושא והמסקנות יחייבו את שני הצדדים, וזאת תוך שבועיים מהיום. יש לציין כי יש מכתב מהרב [ו'] בנידון ולפיכך יש לסיים את הסכסוך בהקדם ולפעול בהתאם להסכם.

ביום י"ז באב התשע"ה (2.8.15) הגישה האישה תביעה למתן סעדים לאכיפת ההסכם.

בית הדין חזר על החלטתו זו של מינוי הרב [ש'] פעמים מספר בהחלטות נוספות, לבית הדין הוגש מכתב נוסף של הרב [ו'] על תוצאות בירוריו, החלטת בית הדין מיום י"ד בתמוז תשע"ו (20.7.16) מסבירה את הליך מינויו של הרב [ש'], ובה נכתב בין השאר:

כעת כאמור הגיש הבעל מטעמו מכתב נוסף מהרב [ו'] בו נאמר כי התקיים כבר בירור בעניין יחד עם הרב [עו"ד] [נ'] ונמצא כי אכן הכספים הוצאו לצורך הדירות. מנגד הגיב בא כוח האישה כי דיבר עם הרב [נ'] וזה מכחיש כי נעשה בירור כלשהו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מאחר שכן בית הדין מבקש מהרב [נ'] להבהיר האם לדעתו התקיים ומוצה הליך הבירור בעניין אותם תשע מאות אלף ש"ח. הבהרה זו מבוקשת בתוך ארבעה-עשר יום, כולל ימי פגרה.

במרחשוון התשע"ז (נובמבר 16) סתר עו"ד [נ'] את דברי הרב [ו'] והודיע לבית הדין שעקב חילוקי דעות בינו לבין האישה לא התקיים לפניו הבירור עם [כ']. הנ"ל חזר על דברים אלו גם בהופעתו בבית הדין.

כאמור, בהחלטה דלעיל מינה בית הדין את הרב [ש'] במקומו של עו"ד [נ']. לבית הדין הגיעו תלונות הרב [ש'] שאין הוא זוכה לשיתוף פעולה מצד הבעל, תוך שהוא מצדד בטענות האישה, במקביל למכתבים אלו הוגשה בקשת האישה לקבוע שעל הבעל לשלם לה תשע מאות אלף ש"ח.

ביום י"ט בכסלו התשע"ז (19.12.16) מינה בית הדין את הרב [ע'] כבורר מטעם האישה במקום הרב [ש']. וזו לשון ההחלטה:

בית הדין הזמין את הרב [ו'] לבית הדין כדי לשמוע ממנו באופן ישיר על השתלשלות העניינים בעניין חתימת ההסכם והבירור עם [כ'] מהגמ"ח לגבי התשלומים בעבור הדירות וכדי לקדם את הבירור הסופי.

כיוון שעוד [נ'] לא מעוניין להמשיך לברר, בית הדין ממנה בזה את הרב [ע'] חבר בית הדין ב[ר'] [=בית דין פרטי] שישב עם הרב [ו'] ויגישו לבית הדין את בירור החשבונות. הם ישבו גם עם [כ'] ועליהם להגיש את החלטתם בתוך עשרים ואחד יום, ואם לא יספיק הזמן להגיש החלטות יכתבו לבית הדין איזה סכום אינו במחלוקת כלל ואיזה סכום נשאר לברר.

אין לנו הסבר הגיוני מדוע הוחלף הרב [ש'], לאחר שמונה כבורר (למרות התנגדותו של הרב [ו']), מלבד זאת האישה הגישה התנגדות למינוי הרב [ע'] כבורר מטעמה, עוד ביקשה להחליף את הרב [ו'] מכיוון שדבריו הוכחו בדברי עו"ד [נ'] שהתמנה עימו, אך בית הדין לא דן בבקשתה.

ביום כ"א בטבת התשע"ז (19.1.17) נמסרה לבית הדין הכרעתם של הבוררים הנזכרים. להלן חלקים ממנה:

[...] [כ'] העלה בפנינו רשימה מדויקת של הכספים שהוצאו ממנו ודרך העברתם לדבריו, הסכום האמור בסך של כתשע מאות אלף שקל הוחזר בשלוש דרכים:

1. כספים בעבור דירות הצדדים:

כספים שהועברו בעבור רכישת הדירות של בני הזוג – מדובר בסכום של 279,971 ש"ח האמור בס"ק זה שהתברר באופן ברור ומוחלט, וזאת על פי רשימה מסודרת של התשלומים שהועברו באופן ישיר על ידי [כ'] לחברות הבנייה והמתאימים לפי הרשימות והתאריכים המופיעים ברשימת התשלומים של בעלי החברות וששלומו לפי הוראות שקיבל [כ'] מהאישה.

2. החזר צ'קים שהופקדו:

חלק מההפקדה של [פלונית] אצל [כ'] היו צ'קים מאוחרים שהועברו על ידי מוסדות [ל'], ובהמשך לאור סיבה מסוימת החזיר [כ'] את הצ'קים הללו לגב' [פלונית] עצמה. סעיף זה מדובר בסכום 237,039 ש"ח + 17 ש"ח החזר צ'ק.

3. כספים שהוחזרו במזומן:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מדובר בסכום של כ-320,000 ש"ח שהוחזרו על פי הוראה ישירה של האישה. וכן סכום של 45,778 ש"ח ששולמו על ידי [כ'] בכרטיס אשראי לפי הוראת האישה. בנוסף סך של 16,000 ש"ח שהועברו לגיסה של האישה [להלן: הגיס] במזומן על פי הוראת האישה, הגב' [פלונית].

ז. [כ'] העיד בפנינו שכל ענייני הכספים היו בתיאום מלא עם האישה והכול נעשה על פי הוראותיה, אולם על סכום 1,199 ש"ח שניתן הלוואה ל[ד'] בהוראתו של [פלונית] ולאחר שלא הוחזר על ידי [ד'] נוכח מסכום ההפקדה – בעניין זה לא ברור לו ל[כ'] אם האישה ידעה מזה או לא.

ח. יחד עם האמור לעיל כי ל[כ'] יש נאמנות הלכתית מוחלטת בכל הקשור לכספים הרי התרשמנו מאוד מהדיוק בדבריו של [כ'] בעל הגמ"ח, וכפי ששמענו הוא ידוע ומפורסם כאיש נאמן ודייקן עד למאוד. הנ"ל בעל הגמ"ח בישיבת [ל'], שהגאון ראש הישיבה שליט"א ורבני הישיבה סומכים את ידיהם על נאמנותו הרבה.

בהכרעת הבוררים נכתב שהאישה היא שנתנה את ההוראות. אך הדברים אינם מתאימים למה שהעיד [כ'], על שלל הגרסאות שבדבריו.

האישה הגישה בקשה לביטול הכרעתם והמלצתם של הבוררים מכיוון שהרב [ע'] התמנה בניגוד לדעתה. בית הדין לא נענה לבקשתה וביום כ"ז בטבת התשע"ז (25.1.17) הוציא פסק דין המאמץ את פסק הבוררים, וזו לשונו:

לפני פסק הדין שניתן על ידי כבוד הרבנים [ו'] ו[ע'].

כמו כן לפני בקשות מטעם האישה המתנגדת למינוי הרב [ע'] ובהקשר זה מתנגדת לקבלת פסק הדין האמור.

הצדדים גרושים ומתדיינים בעניין בירור טענות ביחס לסכום של תשע מאות אלף ש"ח שהופקדו על ידיהם בתקופת הנישואין בגמ"ח אשר נוהל על ידי [כ']. בהסכם הגירושין נקבע כי אם כספים אלו שימשו לרכישת הדירות ב[מ'] כי אז אין לאישה טענה עליהם ואם שימשו לדברים אחרים כי אז ינתנו הוראות על ידי הבוררים.

כבוררים נקבעו הרב [ו'] ועו"ד [נ'].

בפועל הליך הבירור נתקע כאשר עו"ד [נ'], לדבריו, לא שימש כבורר. בהקשר זה מינה בית הדין בעבר את הרב [ש'] מ[ר'] כבורר חליפי אולם גם מינוי זה נתקע מאחר והרב [ו'] לא הסכים לקבל מינוי חליפי זה.

בית הדין, על פי שיקול דעתו, מינה את הרב [ע'] שהוא דיין ב[ר'] – בבית דין פרטי חלף עו"ד [נ'] וזאת על פי הסכמתו של הרב [ו'].

הבוררים הנ"ל הגישו בכ"א בטבת התשע"ז (19.1.17) חוות דעת ופסק דין שלפיו הוצאו כל הכספים הנ"ל הן לצורך רכישת הדירות והן לצרכים אחרים בידיעת ובהסכמת האישה. למעט סכום של כ-1,200 ש"ח שעליו נשאר ספק אם הוצא בהסכמת האישה.

כעת מבקשת האישה לבטל את פסק דין זה מאחר שהיא מתנגדת למינוי הרב [ע'].

לגופם של דברים נראה לבית הדין כדלהלן:

לאור התמשכות התיק כבר שנים, ולאור העובדה כי הבורר [נ'] שנקבע בהסכם אינו יכול או רוצה לשמש כבורר והיה צורך להחליפו, ולאור כך שבית הדין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מינה בורר ניטרלי שישמש במקום עו"ד [נ'], ומאחר שבית הדין מתרשם כי חוות הדעת שהוצגה היא עניינית ומעמיקה וכי הבוררים בדקו היטב את תנועות הכספים, ומאחר שלא נטענה בתגובת האישה כל טענה עניינית הנוגעת לכך שמדובר בפסק דין שגוי [...]

על החלטה זו הוגש ערעור לפני בית דיננו. בית דיננו קיבל את הערעור, כאמור בהחלטתנו מיום ד' בסיוון התשע"ז (29.5.17):

לפנינו ערעור על החלטת בית הדין האזורי מיום כ"ז בטבת התשע"ז (25.1.17), שניתנה בדיין יחיד, שלפיה החלטת הבוררים הנוגעת לסעיף 4.1 להסכם הגירושין שרירה וקיימת.

לאחר שמיעת דברי הצדדים ובהסכמתם בית הדין מבטל את החלטת הבוררים ובעקבותיה את החלטת בית הדין הנ"ל, ומורה לקיים דיון מחודש בנוגע לסך תשע מאות אלף ש"ח המדוברים בסעיף הנ"ל על ידי בית הדין (ולא על ידי בוררים).

אולם מאחר שההרכב המקורי שדן בעניינם של הצדדים התפרק ואינו קיים, הדיון בעניין הנ"ל יתקיים בבית הדין האזורי בתל אביב בהרכב שייקבע על ידי ראב"ד תל אביב הרה"ג זבדיה כהן שליט"א.

במסגרת הדיון הנ"ל ידון בית הדין האזורי בבקשת המשיב לצמצם את העיקול המושט על הדירות לגובה הסכום השנוי במחלוקת בין הצדדים, והכול בהתאם לשיקול דעתו של בית הדין האזורי.

ה. התיק עבר לבית הדין בתל אביב שמינה רואה חשבון חוקר לבחינת המסמכים ונתוני הכספים. מסקנת המומחה הוגשה בב' בניסן התשע"ח (18.3.18) לבית הדין בתל אביב. דוח המומחה מקבל את הנתון שנאמר על ידי הרבנים [ו'] ו[ע'] כי שולם בעבור הדירות סך 290,000 ש"ח (10,000 ש"ח יותר משנאמר קודם). לגבי יתרות הסכומים כתב המומחה כי תנועות הכספים אינן מגובות במסמכים ואין הוא יכול להביע לגביהן דעה.

בהמשך שמע בית הדין עדויות ולאחר מכן ניתן פסק דין שבו אימץ בית הדין את חוות הדעת לגבי סכומי הכסף שהוצאו בעבור הדירות, ואילו לגבי יתרת הכספים קבע כי המחאות שהוחזרו אינם נוגעות לנידון שהרי אלו הוחזרו לבעליהם ולא נמשכו כלל ועיקר. כמו כן קבע בית הדין כי רוב הכספים שנמשכו במזומן נמשכו בידיעת האישה. לדברי בית הדין קיים ספק לגבי מקצת מהמשיכות במזומן אם אכן ידעה עליהן האישה. משיכות אלו עולות כדי 81,000 ש"ח, ולגביהן כתב בית הדין כי ישנו חיוב 'שבועת השותפים' ועל כן נקט בדרך הפשרה כי על האישה לשלם שני שלישים מסכום זה ובסך הכול כ-54,000 ש"ח.

על כך הוגש הערעור לפנינו וכמו כן הוגש ערעור שכנגד. כפי שהבהרנו לעיל, התנהלות הצדדים והמעורבים בהעברת הכספים הייתה באופן לא שקוף, ללא מסמכים כנהוג בהעברת כספים במוסדות פיננסיים רגילים, חלק גדול מהמעורבים בדבר – [כ'], [א'], וייתכן שגם הרבנים [ו'] ו[ש'] – קשורים בדרך כלשהי למוסדות [ל']. לאור התנהלות הצדדים אין לקבל טענות האישה שלפיה חובה להציג מסמכים שישקפו באופן גלוי וברור למעלה מכל ספק את העברת הכספים במסלולם מ[כ'] לדירות (כטענת הבעל), שהרי עצם הפקדת הכספים אצל [כ'] נעשתה אדעתא דהכי שתקבל דיווח כללי ולא דיווח פרטני וממוסמך. התנהלות לא מדויקת זו יכולה להסביר את הגרסאות השונות שמסר [כ'] (ואין הכרח לומר שרימה בדבריו לגבי השאלה מי נתן את ההוראה), מפני שאף אם מצויה בפניו רשימת העברות כספים – אין הכרח שיזכור באופן מדויק מי אמר לו להעביר במקרה כגון דידן, ששני הצדדים עמדו בקשר עימו והודיעו לו על העברת כספים לפיקדון

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והוא הדין איפכא. כמו כן דוח האקטואר אינו יכול ליצור יש מאין, שהרי באין מסמכים – אין לפניו אלא את ההצהרות שנמסרו לו ממי שנמסרו. עוד חובתנו להדגיש שעל פי התנהלות גמ"ח זה אין ראייה שכספים שהוחזרו לאנשים שונים לא נותבו בסופו של דבר לצדדים שלישיים שהרי זוהי ההתנהלות הקבועה שנהגה, וגם אם נאמר ל[כ'] להעביר כספים או להחזיר צ'קים למי שנאמר לו, אין בדבר משום ראייה שאותו מקבל לא שימש 'צינור' להעברת כספים לצד נוסף. אכן במקרה כזה [כ'] נאמן לומר שהעביר כספים לצדדים שלישיים, אך אין הוא נאמן מעבר לזה, ומסתבר גם שלא אמר מעבר לזה, וייתכן שמי שקיבל הכספים ממנו ניתבם על פי הוראות לתשלום על הדירות.

עוד נוסף ונאמר: על פי הצהרות [כ'] סכומי כסף גדולים במזומן ובצ'קים הוחזרו על פי הוראה ל[א']. ויש להוסיף שאף אם לא הייתה הוראה מפורשת להחזיר ל[א'], אין רעותא בהחזרה ל[א'], שהרי אין ספק שהצדדים סמכו עליו והפקידו אצלו את כספיהם, משכך גם החזרת כספים שכאלו והפקדה חוזרת אליו – אין בה רעותא, שהרי שנינו בבבא מציעא (לו, א):

דהנהו גינאי דכל יומא הוו מפקדי מרייהו גבה דההיא סבתא – יומא חד אפקדינהו לגבי חד מינייהו, שמע קלא בי הלולא, נפק אזל, אפקדינהו לגבה דההיא סבתא. אדאזל ואתא אגנוב מרייהו, אתא לקמיה דרב, ופטריה. מאן דחזא סבר משום 'שומר שמסר לשומר – פטור', ולא היא. שאני התם, דכל יומא נמי אינהו גופייהו גבה דההיא סבתא הוו מפקדי להו.

ומבואר שכיוון שהיו רגילים להפקיד אצל אותה סבתא אין יכולים לבוא בטענות לשומר שהפקיד ברשותה גם ללא הוראה מפורשת.

דין זה נפסק בשולחן ערוך (חושן משפט סימן רצא סעיף כו):

שומר שמסר לשומר, חייב [...] דאמר ליה: את מהימן לי בשבועה היאך לא מהימן לי בשבועה [...] הגה: לפיכך אם דרך הבעלים להפקיד תמיד דבר זה אצל השומר השני, הרי השומר הראשון פטור מלשלם.

אין ספק שהרב [ש'] ו[א'] היו מעורבים בעניין: הרב [ש'] כמי שמונה בורר ובריר, או על כל פנים ניסה לברר, מה קרה עם הכספים, ו[א'] שדרכו עברו כספי הצדדים רצוא ושוב.

שני אלו הוזמנו כעדים לבית הדין, שני אלו לא רצו להופיע בבית הדין והוכרחו לבוא, שניהם אמרו שהופעלו עליהם לחצים וכי סבלו בגין מעורבותם בסכסוך, שניהם טענו שאין הם זוכרים – או שאין ברצונם לזכור – ולפיכך יש לפקפק בדבריהם המצוטטים בשמם.

אין אנו יודעים בוודאות אם הלחצים היו מצד הבעל או מצד האישה, או משני הצדדים גם יחד, וכן מסתבר. לתיק בית הדין צורפו הקלטות שיחות שנעשו הן עם [ש'] והן עם [א']. הרב [ש'] טען שעיקר הלחצים היו מצד הבעל, הוצג מכתב ממנו שלגבי 700,000 ש"ח הוא בירר שהועברו לדירה ועל השאר לא הצליח לברר, הלה הצהיר שחתם על המכתב שניסח הרב [ו'] ובלחצו, ובתנאי שלא יוזמן להעיד, אך אין אנו יודעים אם הלחץ היה לחתום והחתימה היא על דבר אמת או שהחתימה היא על דבר שקר – ואם כן 'אין אדם משים עצמו רשע' – אך מעיון פשט דבריו מורים שחתם רק על מה שידע, למרות היות החתימה בשל לחץ. כאמור הלה לא רצה להופיע והוזמן בצו הבאה שבוטל לבקשתו.

נעתיק כאן חלק מהדברים שאמר הרב [ש'] בהקלטה, במכתב לבית הדין וכדבריו לפני בית הדין, המגלים את האווירה שבה פעל ואת הלחץ שהפעילו הצדדים ומקורביהם על המעורבים בעניין. הדברים אינם מחמיאים לרב [ש'] מצד אחד, אך מצד אחר מסבירים את התחמקותו מלענות על ריב' משנעשה 'לא לו' כשהורחק ממנו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בהקלטה שהציגה האישה נשמע הלה אומר:

דובר: [...] תראי, אני הייתי בתוך התמונה. מה שהיה שם שבע מאות אלף שקל [...] והייתה בעיה של מאתיים אלף שקל שהם לא יודעים להסביר [...]

דובר: כן הם הסבירו שבע מאות, שבע מאות הם הסבירו.

[פלונית]: איך הם הסבירו, יש לך את החשבונות?

דובר: כן, יש לי.

[פלונית]: יש לך?

דובר: זה לא נמצא אצלי, אבל אז הם העבירו לי. לא הסכמתי לקבל את זה בגלל שהיה ויכוח על [...]

[פלונית]: אתה ראית שבע מאות אלף שקל חשבונות [ש]הלכו לדירות?

דובר: כן.

במכתב לבית הדין מיום א' באדר א' התשע"ט (6.2.19) ביקש הלה לפוטרו מלהופיע לפני בית הדין, להלן חלקים ממכתבו:

2. הזוג הנ"ל, ובעיקר הבעל, מיררו את חיי על שניסיתי לברר להיכן הלכו הכספים אותם הבעל אמור להעביר לתשלומי הדירות, כשהבעל הסב לי נזקים גדולים הן בפן הציבורי – בעוול בלייכופר במסע 'שיימינג' אצל גדולי ישראל שליט"א ובעיקר בבתי גדולי ישראל תוך רמיסת כבודי, חירותי, ופרטיותי באופן הבזוי ביותר.

3. לאחר מסע לחצים מטורף בבתי גדולי ישראל שליט"א ואצל רבותי, חבריי וקרובי נאנסתי על ידי הבעל לתת תצהיר כתוב בו מפורטת בדיקתי בעניין הסכמי ממון. התצהיר נכתב על ידי אב"ד חשוב שנבחר לכך – איך לא – בלחצים שהפעיל הבעל והחפצים בטובתו. אולם דרשתי אז שיוכח לי שבזה תם חלקי בסאגה בסבל שנכפה עליי, ויותר לא אקבל פניות מהם ומשלוחיהם, הבטחה ניתנה על דעתם ועל דעת האב"ד [...]

ג. הפרשייה אינה מעשה גט. כל מהותה דיון ממוני 'פְּרוֹפֶר'. מפאת שמדובר בבעלי דין מטורפים שמפירים את מילתם והבטחתם, אינני שולל מצב שבו אהפוך מעד לנתבע בתביעת פיצויים על ידי הצד המפסיד, ולכאורה הסכמתי למתן עדות הינה קבלת סמכות בית הדין לדון בפניו, כך שאאבד את זכותי ללכת לבית הדין שאחפוץ כפי הכלל שהולכים אחרי הנתבע.

בדיון ביום ט"ו באדר א' התשע"ט (20.2.19), שאליו הוכרח לבוא, העיד:

האישור ניתן סמוך, אדון [פלונית] הפעיל עליי לחצים שאניח מהתפקיד שלי על הסכום שנתר. מה שניתן לברר הוברר, מה שביקש להשלים – היה חסר מסמכים לזה. נעשו לחצים מטורפים שאני לא אהיה מעורב. אני לא יודע על 200,000 ש"ח שניתנו, לא הסכמתי לחתום על הסכום של 200,000. הופעלו עליי לחצים שאני אחתום על 900,000, ואני לא הסכמתי. אני חתמתי על סכום 700,000 – מה שידעתי ביררתי, ומה שלא ידעתי לא ביררתי, ועל חלק מהסכום לא קיבלתי מסמכים.

(שורות 62–66 לפרוטוקול)

שאלה: ביקשת מסמכים ולא קיבלת. לא אמרת "ביררתי 700,000 ש"ח"? איך ביררת את הסכום אם לא קיבלת שום מסמכים?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תשובה: ישבתי עם אנשים – עם בעל הגמ"ח, עם גברת [פלונית] שאישרה את הכספים. ישבתי עם אנשים. הוברר מעל כל ספק, עם כל 'מכבסת הכספים', מה שהגעתי כבורר שקיבל את הסמכות מה לומר.

(שם שורות 73–77)

את עושה "סלט". לי היו את הסכומים של מה שביררתי – מה אני יודע, מה אני לא יודע. דבר שני: במהלך הבירור אני הגעתי עד 700,000 ש"ח שאני יודע. [כ]שהחליטו להוציא אותי הוציאו אותי, אני החזקתי את המידע. עובדה על 200,000 ש"ח לא הסכמתי לתת אישור. זה תפקידי כבורר.

(שם שורות 89–91)

דבריו ברור מיללו: על סך 700,000 ש"ח שלדבריו בירר הסכים לחתום ועל השארית סירב, איכות הבירור שערך לא ברורה (טענותיו שראה חשבונות לא אמינות), וברור שיש סתירה מסוימת בין דבריו בהקלטה, במכתב ובפרוטוקול, אך ההקלטה והמכתב מתארים את האווירה שבה פעל כשהוא מנסה לרצות את הצדדים.

גם [א'], שוודאי היה מעורה בפרטים מפני שדרכו עברו כספי הצדדים, למרות זאת סירב לשתף פעולה בבירור הדברים ואמר שאין הוא זוכר.

אין ספק שבסכסוך זה מעורבים רבנים ואנשים שונים המחזיקים עצמם יראי שמים, אף שברור שבהתנהגותם ובהתנהלותם יש הרבה מן המרמה והעושה, החיפוי והסתרת הדברים תוך ניסיון לעמעם דברים שקרו בפרשה זו.

1. לאחר שהארכנו בפרטי הרקע ננסה לבאר את הדברים ואת העולה להלכה למעשה.

טענות האישה המערערת הן:

1. טעה בית הדין בקביעתו כי ההמחאות הוחזרו בידיעת האישה, לדברי האישה לא ידעה כלל ועיקר מהחזרת ההמחאות.

2. בנוסף טעה בית הדין בקביעה כי האישה ידעה בהחזרת המזומנים – גם כאן לדבריה לא ידעה מאומה.

3. מכאן מתבקש לדבריה כי הן המזומנים והן ההמחאות נלקחו על ידי האיש ועליו לשלם לה כ־600,000 ש"ח.

4. האישה מוסיפה ומתלוננת על שחלוקת הכספים לא הייתה שווה וכי בפועל האיש קיבל יותר ממנה, ועל כך צריכה היא לקבל פיצוי.

טענות האיש בערעור שכנגד:

1. טעה בית הדין בקובעו שישנו ספק לגבי סכום של 81,000 ש"ח.

2. טעה בית הדין שגם לאחר שקבע כי ההמחאות שהוחזרו על פי הוראת האישה לא חייב את האישה בהשבת כספים אלו.

ז. כפי שכתבנו לעיל באריכות, בהסכם הגירושין נאמר שיש לעשות בירור מה אירע לסכומי הכסף בסך 900,000 ש"ח שהיו בגמ"ח: אם הכספים הלכו לדירה אין לאישה טענות (משפטיות) עליהם, אם לא – יכריעו הרבנים מה ייעשה, ולא כפי טענותיה החוזרות ונשנות של האישה שמה שלא יוכח שהלך לדירה צריך להיות ניתן לה מידי הבעל, מפני שכל הכסף בסתמא שייך לה. כאמור, ההכרעה בכספים תהיה על סמך "הוראות הרבנים" שהתמנו כבוררים – המצב היום הוא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שלאור הסכמת הצדדים נכנס בית הדין בנעלי הבוררים והוא המכריע, ולפי האמור בפשטות הכרעה זו יכולה להיות גם בשיקול דעת רחב ואינה מוגבלת בהכרח לשורת הדין ממש, ובפרט שבנסיבות העניין יכולת מיצוי הדברים וההגעה לאמת היא מוגבלת.

ההתמקדות של המערערת לאורך כל השנים הייתה רק בשאלה אם הצליח המשיב להוכיח כי הכספים שהופקדו אצל [כ'] הוצאו בעבור הדירה או לא, אומנם גם לשיטתה לא מצאנו בשום מקום הבהרה לגבי מקורות המימון של הדירות ב[מ'] ששני הצדדים רכשו כבני זוג ומימון צריך להיות ממקור כלשהו (ואין הדבר נוגע כלל לצורת החלוקה שבהסכם הגירושין) – מקור מימון מכספים השייכים לבני הזוג, שהרי הדירות נקנו לפני פרוץ הסכסוך ואדעתא שיהיו שייכות לשניהם, ומסתבר שקנייתן נסמכה על סכומי כסף שצברו.

והנה בתקופה נשואת המחלוקת שהיא מז' במרחשוון התשע"ג (23.10.12) (התאריך הכתוב על שטר החוב של 900,000 ש"ח) עד למועד הגירושין בי"א באדר א' התשע"ד (11.2.14) שולמו בעבור הדירה ב[מ'] (פרויקט [פ'] 254,971 ש"ח, כשלמעשה התשלום האחרון היה ביום כ"ד בתמוז התשע"ג (2.7.13), חמישה חודשים לפני הגשת תביעת הגירושין, ובעבור הקוטג' (ב[...].) ב[מ'] – 623,000 ש"ח: ההצטרפות לקבוצת הרכישה הייתה ביום ט"ו בכסלו התשע"ג (29.11.12), לאחר מכן שולמו סכומים עד לסכום הנזכר, כשלמעשה התשלום האחרון לפני ההסכם והגירושין היה ביום ב' בניסן התשע"ג (13.3.13).

יצוין שעל פי דברי האישה ידעה שסכומים אלו שולמו במועד הסכם הגירושין וכפי שכתבה לבית הדין הגדול במענה להחלטה מיום כ"ה באייר התשפ"א (7.5.21) שבה נשאלה:

האם נכון יהיה להניח כי במועד הגירושין כאשר באו הצדדים לחלק את רכושם, ידעה המערערת כמה כספים שולמו על חשבון הדירות ב[מ']?

ועל זה ענתה:

בזמן שהצדדים באו לחלק את רכושם המערערת לא ידעה כמה כספים שולמו על הדירות במדויק. בזמן עריכת ההסכם המערערת ידעה שעל הדירה ב[מ'] שולם כל הסכום במלואו ועל הפנטהאוז שולם הרוב בהתאם להתקדמות הבניה ודרישות הקבלן.

ברור גם שלאיש לא היו אמצעים כספיים משלו וכפי שנאמר על ידי באת כוח האישה בדיון בכ"ו באלול התשע"ז (17.9.17):

אותנו לא ישתיקו, מדובר בבני זוג לשעבר שבזמן שהם היו נשואים המבקשת הייתה בעלת עסק לקוסמטיקה ובתוך הבית שלה – היא גרה שם עדיין – יש לה חדר ששמה היא מכרה מוצרי קוסמטיקה ומזה היא עשתה כסף, בכסף הזה קנו דירות, שלוש דירות. המשיב לא עבד, הוא היה 'כוללניק'.

ולפי זה: אם יודעת האישה ששולמו כספים בסדר גודל של כ-880,000 ש"ח, יודעת היא שאין לאיש מקורות אחרים, ויודעת היא אם שולמו חלק מסכומים אלו על ידה אם לאו – משכך תתעורר מאליה השאלה מי ששילם סכומים אלו ומהיכן שילמם?

והנה למרות השאלה המתבקשת, תובעת האישה מהאיש להוכיח כי הכספים שהיו בפיקדון אצל [כ'] שולמו בעבור הדירות, ואם לא יצליח להוכיח – דורשת היא לחייב אותו להחזיר לה את ההפרש. אולם בעשותה כן מתעלמת האישה מהשאלה שנותרה פתוחה, והיא: מהם המקורות לתשלום בעבור הדירות?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אילו הייתה האישה מביאה אסמכתה לתשלום חלק מהתשלומים לקבלן ממקורות אחרים כי אז היה בכך כדי להכחיש את טענת האיש, אולם למרות שדבר זה מתבקש לא עשתה כן האישה במשך כל השנים ואף לא טענה כי שילמה סכומים אלו.

אכן במענה לשאלה ישירה של בית הדין הגדול בהחלטתו מיום 3.6.21 שבה הוצגו כרטיסיות התשלומים בעבור הדירה והקוטג' ב[מ'] ענתה האישה: "למערערת לא הייתה שום אינטראקציה כספית עם חברות הבנייה. כל האינטראקציה הכספית הייתה באמצעות המשיב."

ברצוננו להבהיר שאין בכוונת בית הדין לפתוח מחדש את הסכם הגירושין. הסכם גירושין זה נחתם על דעת הצדדים ותוך שהם יודעים בצורה ברורה את הנתונים, היינו שווי הנכסים ב[מ'], שממנו נגזר כמה כסף שולם עליהם, ובנוסף לכך שלטענת [כ'] שאיתו דיברה האישה לפני ההסכם לא נותרה כל יתרה בגמ"ח.

טענה זו של האישה שהיא לא שילמה ולא ידעה איך שולמו הכספים, מהווה במשתמע הודאה שהכספים שולמו על ידי האיש או שלוחיו. ומכיוון שאין לאיש הכנסות ההכרעה האולטימטיבית היא שהתשלום שולם מהכספים שהיו אצל [כ'], שכן אין לנו לחדש מקור תשלום שלא נטען.

לעומת זאת בתשובתו של האיש להחלטתנו מיום כ"ה באייר התשפ"א (7.5.21) אמר הוא שסך 102,000 ש"ח ששולם ביום כ"ד בתמוז התשע"ג (2.7.13) היה על ידי האישה – מכספיה ומהלוואה שלקחה מאחיה, ולכן שילם 100,000 ש"ח באיזון (לפי ההסכם).

הרי שמדברים אלו יש הודאה שהתשלום לא שולם מהכספים שהיו אצל [כ'], והווי הודאה כנגד הודאה. ועיין מה שכתבו בהאי מילתא הרשב"א (גיטין מ, ב) ובחושן משפט (סימן רמה, בשולחן ערוך סעיף ה, ובסימן פח בדין הודאה שלא ממין הטענה), קצות החושן (סימן פה ס"ק ט) ונתיבות המשפט (שם ביאורים ס"ק ד) דבכהאי גוונא לא מוציאים מהמוחזק. וכבר הילכו בה נמושות, וכתבתי להעיר ואין כאן מקום להאריך.

עוד מצאנו מקום להבהיר: כפי שכתבנו בראש דברינו המשיכות והפקדות הכספים בצורה שנעשו, ללא תיעוד מסודר, נעשו על ידי הצדדים בכוונה תחילה, בין השאר כדי להסתיר את אי החוקיות שבדבר ולהתחמק מתשלום מס כחוק. דרישת האישה לקבל אסמכתאות מסודרות לכספים ששולמו, היא דרישה לא צודקת ולא מוסרית, כאילו לא היא שיזמה את השיטה הקלוקלת הזאת והשתתפה בה בצורה פעילה. הדבר הוא היתממות בלשון המעטה, ודי לחכימא. נציין עוד שכבר בשנת 2010 אנו מוצאים תשלומים לעמותת [פ'] שבנתה את הדירה ב[מ'], תשלומים שנעשו מתוך הכספים שבגמ"ח ועל ידי [כ'].

מנגד גם לא מצאנו שהאיש הסביר את כל התשלומים ששולמו בעבור הדירות ומה מקורם. לגבי חלק מהם אומנם ניתן הסברים אבל לא לגבי כולם. נוסף עוד כי האיש סותר עצמו בהסבר שנתן לגבי חלק מהסכומים כאשר פעם אחת הוא מייחס חלק מהתשלומים לסכום של 110,000 ש"ח שציין המומחה, ומאידך גיסא במענה להחלטת בית הדין מיום כ"ה באייר התשפ"א (7.5.21) ציין את המקור לאותם תשלומים בסך של 200,000 ש"ח שהוחזרו במזומן ל[א']. בנוסף ציין מקור להעברת 100,000 ש"ח בעבור הקוטג' ב[...] על ידי הצגת קבלות מחלפניה (צייג'ג) שהתאריך המופיע בהן מאוחר יותר מתאריך קבלת הכסף על ידי החברה.

אלא שהוא אשר אמרנו: הצדדים התנהלו בדרכי עקלקלות והעבירו סכומי כסף בעבור הדירות באמצעות 'אנשי קש' וצדדים שלישיים ורביעיים, ועתה אין הם יכולים לתת הסבר מדויק לדברים, שאין הם כרבי יוסי (שבת קיח, ב כנ"ל) ואין בכוחם לבחון את שלאחוריהם, ואולי מייפיים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הם עובדות כדי להגיע לתוצאה הרצויה להם, ומה גם שמי שעזרו להם להתנהל בערמומיות ובעקלקלות אינם רוצים להכניס ראשם למריבה ביניהם, שמא יארע להם נזק מהדרך שבה הלכו.

סוף דבר: אכן לכאורה אין לנו סתירה לטענה שהכספים שהיו אצל [כ'] שימשו בסופו של יום כתשלום בעבור הדירות – בין הכספים שעברו על ידו במוצהר לדירות, ובין הכספים שעברו לגורמים שונים, שמסתבר לפי מה שכתבנו שגם הם עברו בצורות שונות ומשונות לדירה, וייתכן להיות שבדבריו החוזרים ונשנים של הרב [ו'] שכל הכספים שימשו לדירות וגם במה שכתב הרב [ש'] שלגבי 700,000 ש"ח התברר לו שעברו לדירות – הכוונה היא לאו דווקא באופן ישיר אלא באמצעות האנשים שאליהם הוחזרו הכספים או של שלוחיהם.

ח. כפי שעולה מהתיק הרי שלטענת [כ'] הוחזרו חלק מהכספים למר [א']: כך לגבי כ-209,000 ש"ח בהמחאות, וכך לגבי 240,000 ש"ח במזומן. לדברי האישה לא ידעה בהחזרות אלו כלל ועיקר. הקשר ההדוק בינה לבין [א'] מעורר ספק בטענתה שלא ידעה, מלבד זאת: אם כדבריה, הדעת נותנת שבמצב דברים זה תפסיק את התנהלותה מול מר [א'], וכעין שנאמר בגמרא (בבא מציעא ו, א) "עד השתא חשדת ליה בגזלן והשתא מוגרית ליה בלא סהדי?!" אך למרבה הפלא ממשיכה האישה את התנהלותה מול [א'] ואף בסכומי כסף גדולים וכפי שהבהירה במענה להחלטת בית הדין מיום כ"ה באייר התשפ"א (7.5.21):

לאחר שהצדדים כבר התגרשו ובלי קשר לכספים שהיו אצל [כ'], המערערת פנתה לרב העיר [ר'] והתלוננה על מר [א'] שאינו מחזיר לה כספים שהיא הפקידה אצלו. מדובר בכספים שהמערערת הרוויחה לאחר הגט שאין להם שום קשר לכספים [...]

ועל כורחך ש[א'] הנ"ל המשיך להיות אמין בעיניה וכהיא סבתא (בבא מציעא לו, א) שהזכרנו לעיל, ואולי תלונה זו [לרב העיר, לאחר הגירושין כנ"ל] גרמה ל[א'] "לשכוח" כל מה שהיה, כפי שטען בהופעתו בבית הדין.

למעשה רוב העברות הכספים מהגמ"ח ולתשלום בעבור הדירות התנהלו בשעה שלכאורה עוד שרר 'השלום' בין הצדדים, שהרי תביעת הגירושין הוגשה רק כשנה מאוחר יותר (וכאמור התשלום האחרון לפני הגירושין היה חמישה חודשים לפני הגשת התביעה לגירושין), ובאותו זמן עדיין רכשו הצדדים את הקוטג' ב[מ'] יחד (ההצטרפות של אחי הבעל לקבוצת הרכישה היא מט"ו בכסלו התשע"ג – 29.11.12), והסיכוי שהאישה לא ידעה על תשלומי הדירות למרות ידיעתה והסכמתה לרכישתן – כשמן הסתם ידעה כי צריכים לשלם סכום של למעלה מ-600,000 ש"ח בתוך זמן קצר – נראה לא גדול ולא הגיוני.

ט. בפסק הדין קבע בית הדין האזורי שתי קביעות שאינן פשוטות: האחת שיש בין הצדדים 'שבועת השותפים', והשנייה כי אם לא נפדו ההמחאות שניתנו לרב [כ'], אין צורך לדון לגביהן.

לכאורה הקביעה הראשונה אינה בהכרח נכונה שכן אין להתייחס לצדדים (ועל כל פנים לגבי כספים אלו) כאל שותפים: הצדדים היו נשואים והמשטר הרכושי שהיה ביניהם אינו נוגע בהכרח לדיני שותפים. על פי דין תורה מערכת היחסים ביניהם בנויה על דיני אבן העזר ומעמדם של הכספים שהרוויחה האישה מעבודתה הוא כדין 'מעשה ידיים', או כדין 'מעשה ידיים' על ידי הדחק – ואין אנו צריכים להכריע בדבר בנידון דידן, אם הם בגדר 'מעשי ידיה' השייכים לבעל (אי נימא שהוא זן אותה) או 'העדפה על ידי הדחק' שאינו יכול להוציא ממנה. הטעם שמחמתו אנו דנים שלשניהם שייכות לכספים הוא מפני ששניהם יחד וכל אחד לחוד עסקו בכספים המשותפים והעבירום לגורמים שונים – בין [א'] ו[כ'] ובין בהוראות לשניים אלו להעביר כספים לגורמים שונים. ואי נימא שהשתיתו את יחסיהם על מנהג המדינה, חוק יחסי ממון, הרי בסופו של דבר מה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שצברו אמור להיות מאוזן אך לא מפני שהם שותפים, שהרי חוק זה אינו הופך בני זוג לשותפים במובנה המשפטי של שותפות.

אך אין אנו צריכים להכריע בזה שהרי בסופו של דבר פסיקתנו ניצבת על אדני ההסכם שעליו חתמו, היינו חיוב ממון גרידא, והדין שאמור להיות נוהג כאן הוא 'שבועת היסת' בברי ו'חרם סתם' בשמא.

גם הקביעה השנייה, שמאחר שההמחאות לא נמשכו על ידי בעל הגמ"ח אין צורך לדון בהן, אינה ברורה שהרי אם אחד מהצדדים לקח את ההמחאות והעבירם לצד ג' וקיבל תמורה עליהן, ודאי שבתמורה זו יש להכריע היאך תתחלק.

י. משכך, יש צורך להכריע גם לגבי סכומים שאין בהם בירור מובהק. בעניין זה יש לפנינו טענות סותרות כאשר לגבי חלק מהסכומים טען האיש כי שולמו בעבור הדירות דרך העברות של צד ג', ולגבי חלקם האחר הוא טוען כי נמשכו בידי האישה. מנגד טוענת האישה כי היא מעולם לא לקחה מאומה.

והנה לגבי הכספים שהאיש טוען ששולמו לדירות נמצא שטענת האישה היא טענת שמא, שהרי אינה יודעת שלא הועברו הכספים לדירות אלא טוענת שלא הצליח להוכיח כן במסמכים. ולגבי הטענה השנייה, שלא לקחה כספים מעולם, יש כאן טענת ברי מצידה של האישה המכחישה שהסכומים נמשכו על ידה, ומנגד טענת ברי של האיש הטוען שהסכומים נמשכו בהוראת האישה ובידיעתה. ולכאורה תוכל האישה להשביעו שבועת היסת אך רק אם תטען בטענת ברי שהוא מחזיק בכספיה, ההכחשה לדברי האיש והאמירה שהכספים לא נמשכו בידיה אינה טענת ברי שהכספים בידי האיש.

כאמור הטלת שבועת היסת במקרה זה אינה דבר כה פשוט שהרי כפי שביארנו בתחילה, קיים חוסר בירור מהותי בטענות האישה, וחוסר הבנה בסיסי של דבריה (ומסתבר שאף לה הדברים לא ברורים, אף שהיא טוענת בתקיפות שעל האיש לשלם לה). והרי קיימא לן בחושן משפט (סימן עה סעיף א):

התובע את חבריו בבית דין "מנה לי בידך" – בית דין אומרים לו "ברר דבריך ממה חייב לך: הלויית אותו או הפקדת בידו או הזיק ממונך?" שאפשר שהוא חושב שחייב לו ואינו חייב לו. וכן הנתבע – אם משיב "אין לך בידי כלום" או "איני חייב לך כלום" – צריך לברר דבריו, דשמא טועה וסובר שאינו חייב לו, והוא חייב לו.

וכתב הש"ך (שם ס"ק ג):

או הזיק ממונך – "אמור היאך נתחייב לך, שהרי אפשר שידמה שהוא חייב, כגון שחשדו שגנבו, או שאמר לו שאתן לך מנה וכיוצא בזה." עכ"ל רמב"ם (פרק ו מטוען הלכה א). וכתב הסמ"ע (ס"ק א) דהטור והמחבר קיצרו בהעתקת לשון רמב"ם במה שכתבו "הלויית לו או הפקדת בידו או הזיק ממונך":

דמה לי הלואה ומה לי פקדון או הזיקו, אלא רצונם לומר "ברר דבריך אם הלויית או הפקדת או הזיקך, או לא היה שום אחד מהן אלא שאתה חושדו שגנב לך" כו'.

עכ"ל. ולפי עניות דעתי לא קיצרו כלום, דכונת הרמב"ם לומר שהבית דין חוששים שידמה שהוא חייב, כגון שחשדו שגנבו כו', אבל אין כונתו שהבית דין יאמרו לו "אלא שאתה חושדו שגנב" כו', רק שאומרים לו "ברר דבריך הלויית או הפקדת" כו', וכשישיב "הלוייתי" סגי, ואם תבעו מפני שחשדו שגנב כו', ישיב האמת "אני חושדו" כו'. כן נראה לי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובנידון דידן טענת האישה אינה ודאית "לקחת את ממוני ואתה חייב לי", אלא טענה גרידא שהיא חושדת בו, "אולי לקחת הדברים לכיסך ולא שילמת בהם את החובות על הדירות". ובר מדין אף שהייתה הוראת הבעל ל[כ'], אין הוכחה כלשהי שהכספים ניתנו לבעל – אדרבה הם ניתנו לצדדים שלישיים, ומשכך בהשערה – שמא מצדדי ג' הגיעו לבעל – אין בירור דברים של חיוב ודאי.

ועיין עוד בית יוסף (חושן משפט סימן עה) שכתב:

כתוב בתשובות מיימוניות דספר משפטים סימן ל"ז:

אני מורה ובא לענין שבועת היסט: הכל לפי ראות הדיינים, שאם לפי ראות עיניהם התובע כמערים לגלגל שבועה על הנתבע, כמו שעני תובע לעשיר שהלוה לו מה שאין ראוי [להאמין], ונראה לדיינים מתוך הענין שהוא שקר ורוצה לחייב הנתבע שבועה בחנם – כך אני מורה בענין זה: כיון דליכא דררא דממונא, אפילו ללישנא קמא איתרע ליה חזקה.

ובסוף דבריו כתב עוד:

הלכך נראה לי ריעותא רבתי, שלא לחייב את העשיר הנתבע כשעני תובעו אם יש הפלגה לענין עושר או לענין עוני, שלא להעלות על דעת שהלוה זה לזה מעולם, דאין זה אלא כמערים לחייב חברו שבועה ולהוציא ממנו ממון בפשרה.

במקרה שלפנינו נקודת ההנחה בדבריה של התובעת היא שהכספים ששולמו בעבור הדירות שולמו ממקורות אחרים בלתי ידועים, ואילו את כספי הגמ"ח לקח האיש לעצמו ועליו להחזירם. מאחר שמדובר בנתבע שלכולי עלמא הווי בבחינת עני לגבי הסכומים המדוברים, נמצא שיש רעותא בטענה הדומה לזו המובאת בבית יוסף, ובאופן זה אין אפילו שבועת היסט.

אומנם לצורך כך נצטרך להגיע למסקנה שסכומי הכסף שהוצאו מהגמ"ח הוצאו בתאריכים מקבילים או על כל פנים קרובים לתשלומים ששולמו על הדירות.

בנוסף קיימת גם עדות בבית הדין של הרב [ש'] שבה אמר שהאישה הודתה לפניו לפחות על חלק מהסכומים:

ישבתי עם אנשים – עם בעל הגמ"ח, עם גברת [פלונית] שאישרה את הכספים. ישבתי עם אנשים. הוברר מעל כל ספק, עם כל 'מכבסת הכספים', מה שהגעתי כבורר שקיבל את הסמכות מה לומר.

מאחר שבפועל אין ראיות לגבי העברות לדירות מעל לסכום שצוין בחוות הדעת הרי שיש להניח שהודאת האישה נוגעת לסכומים האחרים, עד 700,000 ש"ח שלדברי הרב [ש'] התבררו על ידו. ואכן במכתב לבית הדין מיום ג' בסיוון התשע"ז (28.5.17) אומר הרב [ש'] שלא הצליח לברר את פשר העברת כ-209,000 ש"ח בצ'קים דחויים שהוחזרו ל[א'], אך שאר הכסף הועבר לדירות. ואף שטען שמי שלחץ עליו לחתום היה הרב [ו'], לא בגלל זה יהיה בחזקת אומר דבר שקר, אלא נימא שחתם אף שעדיין לא הצליח לברר על כל הכספים, או שלא רצה שיהיה בחתימתו שהרי הדבר יחליש את טענות האישה שמטעמה היה בורר, ודברים אלו לא מצאו חן בעיניה מפני שהדבר משמיט את תביעתה, וודאי שלחצה גם היא עליו. ועיין כתובות (ט, א) לגבי מי שמאיימים עליו לחתום על דבר שקר, דוודאי לא איבד חזקת כשרותו, ועיין שם שלדעת רבי מאיר "ייהרגו ואל יחתמו שקר", ואף דלא קיימא לן כוותיה – חזקת כשרות של אדם לא בטלה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועיין בשולחן ערוך (חושן משפט סימן פא סעיף י) בעניין מודה לפני עד אחד, שנשבעים על פיו, ועיין שם בש"ך שהביא דברי בעל המאור שחלק ומכל מקום הכריע כי אפשר לומר 'קים לי'. ולפי זה במקרה זה יכול העד, הרב [ש'], לשמש עד אחד לפטור משבועה (כמבואר בסימן עה סעיף ב ובסימן פז סעיף ו שכן עיקר).

יא. מעתה נעסוק בסכומים בפירוט:

כפי שכתבנו בחינה זו צריכה להיעשות משני פנים: האחד מצד טענות הצדדים והתאמתן למציאות, והשני מצד בדיקת ההתאמה בין הסכומים המתועדים שנכנסו לבין תשלום בעבור הדירה בפרויקט [פ'] והקוטג' ב[...]. ב[מ'] (אף שייתכן שנכנסו גם סכומים לא מתועדים, ואין כאן מקום להאריך). לפי מה שכתבנו לעיל: ביום ז' במרחשוון תשע"ג (23.10.12) היו בידי [כ'] 900,000 ש"ח מכספי הצדדים; ביום חתימת ההסכם, י"א באדר א' התשע"ד (11.2.14), כבר הוצאו כל הכספים הללו מתחת ידו; על פי עדות [כ'] חלק מהכספים הועברו על ידו לצורך התשלום על הדירות, ולגבי החלק הארי של הכסף, הכספים ניתנו על פי הוראות הבעל או האישה לצדדי ג' או הוחזרו אליהם, ואין לו מושג מה נעשה בהם. לתיק בית הדין הוצגו כרטיסיות תשלומים לקבלנים בעבור הדירה ובעבור הקוטג'. הסכומים שהועברו על פי הכרטסת בתוך התקופה הנזכרת הם כדלהלן:

על דירה בפרויקט [פ'] שולם – החל מיום כ"ו במרחשוון התשע"ג (11.11.12) וכלה ביום כ"ד בתמוז התשע"ג (2.7.13), בכמה פעימות – סך 254,971 ש"ח.

על קוטג' ב[...]. שולם – מיום י"ח בכסלו התשע"ג (2.12.12) ועד יום כ"ד באדר התשע"ג (6.3.13), בכמה פעימות – סך 623,000 ש"ח.

סך כל התשלומים ששולמו לדירות במשך תקופת הזמן הנידונה על פי רישומי הקבלן עולה לסך 877,971 ש"ח.

בהתאם לחוות הדעת של רואה החשבון ישנן אסמכתאות על העברת 290,331 ש"ח (בתוך כספים אלו כלול סך 10,360 ש"ח שהועבר לריצוף, שכביכול שימש לריצוף החנות אך כנראה שימש לריצוף אחת הדירות). לפיכך בחשבון הקבלנים יש רישום מוכח על העברת סך 279,971 ש"ח בלבד. ועל כל פנים מכיוון שהוכח בוודאות שבעבור הדירות שולם סך 279,971 ש"ח, דבר זה משאיר סימני שאלה וצורך לברר לגבי יתרת הסכום בסך 598,000 ש"ח ששולם לקבלנים, שלא נודע מקורו, וכאשר מסתבר כי לפחות רובו של סכום זה שולם מכספי הגמ"ח.

ומעתה נחזור ונפרט את הדברים על פי הסכומים המתועדים במכשיר הפאלם של [כ'], שכפי שכתבנו הוא נאמן עליהם: הסכומים שיצאו מתחת ידו ולמי העבירם.

1. סכום של 290,331 ש"ח שהועברו לדירות על פי חוות הדעת של המומחה – גובה באסמכתאות (עיין עמודים 10 ו-12 לחוות הדעת המורים על תאריכים מדויקים, סכומים מדויקים ומי העבירם). יש לציין שגם המערערת מוכנה לקבל אותו בתור נתון. אך גם ללא הודאתה כרטיסי החשבון של הדירה בפרויקט [פ'] והקוטג' ב[...]. מוכיחים למעלה מכל ספק שסך של 279,971 ש"ח הועבר בעבור דירות אלו. סכום נוסף של 10,360 ש"ח מגובה בקבלה בעבור ריצוף.

2. סכום של 35,000 ש"ח נוספים הועברו לטענת [כ'] למיסים בעבור הקוטג', הכספים הועברו ל[אח] (שעל שמו רשום הקוטג') דרך [צ']. מהרישום של הגמ"ח עולה כי העברה זו הייתה קודם לג' בניסן התשע"ג (14.3.13), מועד קניית הריצוף, שכן בשורת ההוצאות הוצאה זו מופיעה קודם ל"קרמיקה". אין אסמכתה מפורשת על סכום זה. המומחה ציין שראה הודעה מרשות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המיסים מיום כ"ב באייר התשע"ד (22.5.14) – אחרי הגירושין וזמן רב אחרי המועד הנטען להעברת הסכום – על הסדרת תשלום חוב במיסי מקרקעין. לפי דברי המומחה (עמוד 15 סעיף ו לחוות הדעת): "לא נמצאה התאמה בין הרישומים של מר [כ'] לבין ההודעה מרשות המיסים לגבי התאריך וסכום תשלום מס הרכישה. בנוסף, לא התקבלה אסמכתה רלוונטית המעידה שהתשלום אכן בוצע לטובת מס רכישה בעבור הקרקע של הקוטג' ב[...]. לאור האמור לא ניתן לקבוע באופן חד משמעי כי התשלום בסך של 35,000 ש"ח אכן בוצע בעבור הקוטג' ב[...]"

ואכן בתגובת רואי החשבון מטעם האישה לדוח המומחה נאמר: "לא הוכח בשום צורה שאכן שולם כסף זה מגמ"ח האמור."

אף שלא ברור מדוע לא הצליח האיש להביא ראיה ברורה לתשלום המס במועד זה, שהרי לכאורה מדובר בתשלומים שניתן לשחזר, אומנם כפי שכתבנו ההתנהלות הייתה בדרכי עקלקלות על ידי חייב לגמ"ח ([צ']) שהעביר ל[אח]. [כ'] מעיד על הנ"ל שהוא נתן את ההוראה, וכבר כתבנו לעיל שיש לו נאמנות של חנווני על פנקסו. ואף שאין ראיה אימתית שילם [האח] את המיסים – ייתכן ששמר את הכסף עד שהיה בידו כל הסכום הנדרש למס, אולי דחה את התשלום מפני שהתאפשר לו לדחות, ואולי אף השתמש בכסף בינתיים – אך בסופו של דבר [כ'] נאמן בדבריו.

בנסיבות ההתנהלות, אין ראיה מחיסרון האסמכתה. לכן יש לסמוך על נאמנותו של [כ'] שהסכום הנ"ל שימש למיסים בעבור הקוטג', ולכן יש לקבוע שהאמת כדבריו ואין לאישה תביעה על סכום זה, שהרי שימש לצורך הדירות והועבר זמן רב לפני פרוץ הסכסוך.

3. בחוות דעת של המומחה (הבנויה על צילום מסך מכשיר הפאלם של [כ'] שדינו כפנקסו של חנווני) נאמר שסכום של 209,488 ש"ח הוא צ'קים של מר [א'] שניתנו ל[כ'] והוחזרו ל[א'] בחזרה. ממידע והסבר שמסר [כ'] בעל פה לרואה החשבון לגבי השאלה מי נתן את ההוראה (דבר שלא רשום בפנקסו ואין לו נאמנות לגביו) התקבלו ביום ב' במרחשוון התשע"ג (18.10.12) צ'קים דחויים ממר [א'] וביום י"ב בשבט התשע"ג (23.1.13) הוחזרו הם למר [א'] לבקשת האישה.

בהערות האישה לטיטת חוות הדעת, כפי שהוצגו על ידי משרד רואי חשבון שמטעמה והנושאות את התאריך 18.1.18, נאמר שהאישה שוללת טענה זו מכול וכול.

בדיון שהתקיים בבית הדין בתאריך ד' בטבת התשע"ט (12.12.18) העיד [כ'] בעניין צ'קים אלו ואמר כי צ'קים אלו הוחזרו לשליח של [א'] וכי הוא לא נתן אותם לאישה בידיים אך ייתכן שהוחזרו בהוראתה (שורה 214 לפרוטוקול הדיון), ובהמשך ענה "אני לא זוכר למי נתתי". במכתב לבית הדין אחרי הדיון אמר שהבעל הוא שהורה לו להחזיר אבל, לדבריו, האישה ידעה.

בסיכומי האישה נאמר כי העדות הקובעת היא העדות שנאמרה בבית הדין בלבד, ובעדות זו על צ'קים אלו הצהיר העד [כ'] כי "ייתכן" שהוחזרו בהוראתה. הסתירות בדבריו ודאי מעוררות הרגשה לא נעימה שלפיה [כ'] אינו דובר אמת. ייתכן שהחזרה היא אכן בגלל שאינו זוכר, והדבר מסתבר כפי שכתבנו, וייתכן שהיא, כטענת האישה, מחמת לחצים שהיו עליו. אומנם לגופם של דברים [כ'] פעל כפי ההוראות שנתנו לו המפקידים – בין שיהיה זה הבעל ובין שתהיה זו האישה או בידיעת שניהם. וכך או כך, לכולי עלמא, צ'קים אלו מעולם לא נגבו על ידי [כ'] אלא הוחזרו למי שהפקיד אותם, מר [א'].

לכן קבע בית הדין שאין הוא צריך לדון בהם, אכן בעניין זה יש קושי בעמדת בית הדין האזורי, דנהי ש[כ'] פטור, נותרת השאלה: מי הוא שקיבל בסופם של דברים את הכסף: האם הבעל שלשל את הכסף לכיסו כטענת האישה, אם נאמר שההוראה יצאה מהבעל – אף שאין לאישה ראיה כלשהי על הדבר – או שצ'קים אלו שימשו בסופו של דבר לתשלום בעבור הדירות?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אומנם [כ'] אומר שהוא לא העביר לדירות, אך אפשר ש[א'] או אחר העבירם לתשלום בעבור הדירות.

במכתבו של הבורר [ש'] שהוגש לבית הדין הגדול בג' בסיוון התשע"ז (28.5.17) נאמר שלא הצליח לברר את פשרם של כ-209,000 ש"ח אלו.

שני הצדדים מתכחשים לאפשרות שהם שנתנו את ההוראה להחזרת הכספים ל[א']. אך מנגד ברור כי החזרת הכספים הייתה בתקופה שבה שולמו כספים רבים לדירות, שאין אנו יכולים לדעת את מקורם. לא סביר ולא טען מאן דהוא שהיה מקור תשלומים אחר בעבור הדירה משכך בהחלט מסתבר שעיקר הכספים שימשו בסופו של יום למטרה זאת.

4. סך 40,000 ש"ח במזומן ניתן למר [א'] בתאריך לא ידוע, אך לפי הסדר המופיע במחשבוני היד של [כ'] בעל הגמ"ח מדובר בתאריך שקדם לכ"א בכסלו התשע"ג (5.12.12), לרואה החשבון אמר [כ'] שהאישה היא שאמרה לו להעביר סכום זה. בדיון אמר שרוב הקשר וההוראות היו עם הבעל ובמכתב הבהרה כתב שהיו עם הבעל אך בדיעת האישה. (כאמור לעיל יש סתירה בדברים, אך כאמור לעיל מכיוון שהדבר לא כתוב על פנקסו, יש לומר השינויים היו מחמת שכחה או מחמת לחצים שאיש מן הצדדים לא בחל בהם, אך אין זה פוגע בנאמנות הפנקס, היינו הכתוב במחשב.) לדברי האישה לא ידעה על העברה זו, ולדברי האיש גם הוא לא ידע על העברה זו, אומנם נציין גם כי בחודשים נובמבר–דצמבר '12 שולמו לדירות כ-113,000 ש"ח, וביום כ"ח במרחשוון התשע"ג (13.11.12) שולם סך 40,000 ש"ח. כאשר אין אנו מוצאים מקור להעברות אלו ושני הצדדים אינם נותנים לכך הסבר מספיק. משכך לכאורה הדעת נותנת שכספים אלו שהועברו ל[א'], ויהיה זה בהוראת מי שיהיה, שולמו בעבור הדירות.

5. סך 4,000 ש"ח (צ'ק ל[ח']), לדברי [כ'], הוחזר ל[ח'] בהוראת האישה ביום י"ב בשבט התשע"ג (23.1.13) (המועד שבו ניתנה לו ההוראה להחזיר את הצ'קים ל[א']). לטענת האישה אין היא מכירה לא את מקור הצ'ק ולא את מר [ח'], לטענת האיש הצ'ק הועבר בעבור דמי התיווך של הקוטג'. ודאי ש[כ'] נאמן על פנקסו. יש כאן טענת שמא של האישה מול טענת ברי של האיש ואין מקום לחיוב שבועה, אך ייתכן שיש מקום ל'חרם סתם' – דבר המביא לידי פשרה, אך גם בזה יש להסתפק שהרי לפי הודאת האישה היא לא עסקה בענייני הדירות וסמכה על הבעל, משכך יש להאמינו שעשה בסמכות ורשות שהרי אין דררא של ראייה שהכסף הגיע לידו.

6. סכום נוסף של 200,000 ש"ח הועבר לפי הרשום ב'פנקס' (כפאלם) ל[א'] במזומן ביום כ' בשבט התשע"ג (31.1.13). לטענת האישה אין היא יודעת מדוע הועברו הכספים ולא היא שיזמה את העברתם, לדברי האיש כספים אלו הועברו בדיעתו ל[א'] ומשם הועברו בעבור הדירות. האיש צירף תמליל שיחה שהתקיימה בין בא כוחו למר [א'] ושבה נאמר כי הכספים הועברו בעבור שתי הדירות, כן ציין לחלק מהסכומים המופיעים בדף הלקוח של הקבלן ואשר מועד תשלומיהם והסכומים מתאימים לדבריו של [א'] בתמליל. בנוסף, וכפי שציין בית הדין האזורי, בחוות הדעת שהוגשה מטעמה של האישה אין האישה מתכחשת לאותה העברה.

בנסיבות אלו ומשברור כי שולמו כספים על חשבון הדירות, ובהתחשב ברעותות שהקדמנו לגבי התביעה אי אפשר לחייב את האיש על כספים אלו, שמכיוון שאין הוכחה שהגיעו לידו מסתבר שסכומים אלו הועברו לתשלומים על הדירות, תשלומים שהועברו בדרכי עקלקלות כפי התנהלות הצדדים.

7. צ'קים שהוחזרו בסך 4,800 ש"ח : כנאמר בחוות הדעת הוחזרו לצדדים צ'קים בסכום זה בתוספת 18 ש"ח עמלה בגין החזרת אחד מהם. האישה לא השיגה בזמנו על החזרות אלו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בהערותיה לחוות דעת המומחה. כעת היא טוענת שהדבר לא היה על דעתה. יש לציין שברישומי הגמ"ח לא נאמר שהצ'קים הועברו לאדם אחר כפי שנאמר לגבי החזרות הצ'קים האחרות, דבר שלכאורה מגלה שהצ'קים הוחזרו ישירות לאחד מהצדדים או לשניהם.

כאן יש לדון שטענת האישה נחשבת טענת ברי, שהרי טענת התובעת היא כי ידוע שהממון ניתן לאחד משניהם, והיא לא קיבלה את הכספים. מאידך גיסא שתיקתה בהערות מורה שהיא אינה חולקת על הדברים. משכך מכיוון שהצ'קים חזרו בתקופה שבה קיימו שני הצדדים משק בית משותף, יש לתלות שהכסף שימש לצורכי משק הבית, ואין מקום לדרוש הוכחה מהבעל על צ'קים שהוחזרו זמן רב לפני הפירוד.

8. צ'ק בסך 18,752 ש"ח הוחזר למר [ט']. לטענת האישה לא ידעה על כך ואינה מכירה את מר [ט'] כלל. אומנם גם בעניין זה לא התכחשה להחזרת הצ'ק בהערות רואי החשבון שמטעמה לחוות הדעת. בהערותיה שם אין האישה טוענת שאינה מכירה את [ט'] כפי שאמרה על [ח'] ועל [י'] (שיוזכר להלן). אך גרסת האיש בעניין אינה ברורה דיה, אם כי מדבריו עולה כי ההתנהלות מול מר [ט'] הייתה דרך האישה.

כאן לכאורה ישנה טענת ברי מצד האישה, ואף שהאיש מכחיש מכל מקום ייתכן שיש כאן חיוב שבועה. אך מכיוון שלא ברור כלל (אף לפי טענה זו) שהכסף הגיע לידי האיש, הברור צריך להיעשות על ידי שיחה או הגשת תביעה להחזרת כספים כנגד [ט'] הנ"ל. ועל כל פנים אין חובת תשלום על האיש.

9. משיכת מזומן בסך 80,000 ש"ח: מהרישומים בגמ"ח עולה כי מדובר במשיכה מטעם הצדדים, כאשר על פי גרסת [כ'] שלח את הכספים באמצעות אברך בשם [י'] שהעביר את הכסף לצדדים. ברישומים לא נכתב באיזה תאריך הועברו הכספים. לגרסת האישה אין היא מכירה כלל אדם כזה ([י']). לדברי האיש יש להניח כי כספים אלו שולמו בעבור אחד מתשלומי הדירה. מדובר בטענת ברי מצד התובעת שהיא לא קיבלה הכספים, אך לא טענת ברי שהכספים לא הועברו בעבור הדירות, ומאידך גיסא ברור שתשלומים לא מבוטלים שולמו בעבור הדירות בשנת 2013. מכל מקום הדבר צריך ברור, אולי יש מקום להטלת 'חרם', אך לכתחילה יש לברר הדברים עם [י'] הנ"ל למי העביר הכספים ובהוראת מי, ורק אחרי כן יש לדון אם לחייב מי מן הצדדים בשבועה.

10. סך 16,000 ש"ח הועבר ל[גיס האישה]. בחוות הדעת של המומחה נאמר כי על פי מידע מ[כ'] סכום של 16,000 ש"ח הועבר על פי בקשת האישה, המומחה ציין כי במסגרת הערות הצדדים חזר בו [כ'] וטען שסכום זה הועבר בהוראתו של הבעל, גם בתגובת רואי החשבון מטעם האישה לחוות הדעת נאמר שהתברר כי הסכום הועבר בהוראת מר [פלונני] ולא, כפי שהוצהר בהתחלה, בהוראת הגב' [פלונני]. ואף שמסתברת קביעת בית דין קמא שאין סבירות לומר שהדבר נעשה בניגוד לדעתה על פי הוראת האיש – מכיוון שברור שהדבר נעשה בהוראת האיש ולא ברור אם הסכום התקבל חזרה ועל ידי מי, יש לחייב את האיש להחזיר את מחציתו לאישה, וזכותו לגבות חזרה את הכסף מ[הגיס].

11. סך 418 ש"ח בעבור חוב ארנונה ששולם על ידי הגמ"ח: מאחר שלכאורה התשלום נעשה טרם הפירוד, ומדובר בתשלום בעבור ארנונה החלה על דירת הצדדים, ומכיוון ש[כ'] נאמן, אף שבהערות רואי החשבון מטעם האישה נאמר שהאישה לא זקוקה לגמ"ח שקיבל 900,000 ש"ח לתשלום ארנונה זעום זה – אין בטענה זו הכחשה שסכום הארנונה שולם מכספי הגמ"ח ועל האישה להוכיח שסכום זה לא שולם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

12. הלוואה בסך 1,199 ש"ח שניתנה למר [ד'] בהוראת האיש: לא ברור ל[כ'] אם האישה ידעה על כך או לא. בתגובת רואי החשבון מטעם האישה נאמר שלא ניתנה הסכמה להעברה זו, נוכח הכחשה ברורה זו יש לחייב את האיש בתשלום מחציתה, וזכותו לגבות חזרה את הכסף ממר [ד'].

יב. בבואנו לסכם את הדברים נבהיר שלגבי האמור בסעיף 1 אפשר לראות תנועות מקבילות ברשימות [כ'] ובחשבונות הקבלנים וידועים 'מסעיהם למוצאיהם', ומשכך קוזזו המשיכות מהגמ"ח בתשלומים.

אך הוספנו שעל פי הרישומים סך של 598,000 ש"ח ששולמו בעבור הדירה – לא נודע מקורו. ולמה שכתבנו והכרענו בסעיפים 3–6 מסתבר וקרוב לוודאי שסכומים אלו שולמו בעבור הדירות.

סך הסכומים המנויים בסעיפים אלו הוא 453,000 ש"ח – דבר הנותן הסבר לחלק מהתשלומים שלא נודע מקורם, לפיכך יש לקבוע שסכומים אלו שימשו בעבור הדירות. עדיין לא מצאנו מהו המקור לתשלום 145,000 ש"ח הנתרים ששולמו בעבור הדירות. אכן אי נימא שהסכומים הנזכרים בסעיפים 8 ו-9 הועברו גם הם לתשלום בעבור הדירות, סכומים העולים לסך של 98,752 ש"ח, יהיה הסבר למקור התשלום בעבור הדירות. ומכיוון שהבעל טוען כן – והאישה אינה טוענת בוודאות שכספים אלו לא הועברו לתשלומים שבעבור הדירות – יש רגליים לדבר לקבל את גרסתו, ולכל היותר יש בתביעת האישה טענת ברי של הבעל וטענת שמא של האישה, כשיש חיזוק נסיבתי לטענותיו וכשמנגד אין ראיה כלשהי לטענת האישה שלפיה הבעל שלשל הכספים לעצמו.

ואף שאין אנו יכולים לקבוע באיזה יום יצאו הכספים מחשבון אחד ובאיזה יום נכנסו לחשבון אחר, ואף אם הוצאו בהוראות [כ'] בתקופה מסוימת סכומי כסף שהם מעבר למה ששולם לדירות באותם ימים, על כל פנים מכיוון שסכומים לא מבוטלים עברו בחזרה דרך [א'], שבין כך ובין כך החזיק בכספי הצדדים, וכפי שעולה מדברי האישה בתביעה שהגישה כנגדו לרב העיר [ר'], אמר הלה שיש לו 'קשיי נזילות' להחזיר את הכספים, לא מן הנמנע שהמשיך להחזיק מכספים אלו תקופה לא ארוכה עד שהגיע מועד תשלום נוסף בעבור הדירות.

ובדין מרומה זה אין באפשרותנו לברר יותר.

לאור האמור נראה להסביר מה נעשה עם הכספים שהיו אצל [כ']. למה שכתבנו יש לקבל את גרסת [כ'] שהעביר סך 35,000 ש"ח ששימשו לתשלום מיסים, יש לקבוע שהסכומים שהוזכרו בסעיפים 1–6, 8 ו-9 הוצאו מהגמ"ח והועברו לצורך תשלומים על הדירות – סך הכול: 877,083 ש"ח, החלק הארי של ההוצאות הוא לקבלנים וסך של למעלה מ-45,000 ש"ח שולם לצורך מס רכישה וריצוף.

כמו כן יש לקבוע שהסכומים הנזכרים בסעיפים 7 ו-11 שימשו לצורכי הצדדים קודם הפירוד, ואין מקום לחייב את הבעל לשלמם.

אומנם באשר להלוואות שניתנו ל[גיס] ול[ד'] המוזכרות בסעיפים 10 ו-12, שהועברו בהוראות הבעל וודאי שלא שימשו לדירה, ומשכך, כיוון שבהסכם נקבע שכל הכספים שנשארו שייכים לאישה: על הבעל לשלם לאישה את ההלוואות שניתנו לאמורים לעיל, וזכותו לגבות את ההלוואות ממי שקיבלום.

לאור האמור:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אין לחייב את הבעל לשעבר לשלם את הסכומים שקבע בית הדין האזורי כפשרה כדי לפוטרו משבועה, אלא רק את מחצית ההלוואות שניתנו על דעתו וללא הסכמת האישה.

סוף דבר:

העולה מכל האמור לעיל הוא שחוות דעתו של הרב [ו'] ופסק דינם של הבוררים [ו'] ו[ע'] שקבעו שהכספים שהיו בגמ"ח שימשו לתשלום בעבור הדירות, הוא פסק דין נכון וצודק שנעשה אחרי הברור (אף שאיננו מסכימים לחלק מהקביעות, לגבי נתינת ההוראות להחזרת הכספים), ובכפוף להערותנו על עצם ההתנהלות הנלווה. כמו כן יש להוסיף שגם הרב [ש'] קבע בפועל שסך 700,000 ש"ח עבר לדירה ואת השאר לא היה יכול לברר.

הרב שלמה שפירא

מצטרף למסקנות עמיתי כבוד הרה"ג שלמה שפירא שליט"א. כפי שהרחיב הוא וחקר, מאחר שלא היה מקור אחר לתשלומים ששימשו לקניית שתי הדירות ב[מ'] והיות שהוכח במסמכים שבעבור רכישת הדירות שולמו באותם ימים (בשנים 2012–2013) כספים המתקרבים לסכום של 878,000 ש"ח (קרוב לסכום שהופקד אצל [כ'] – 900,000 ש"ח) הרי שמסקנה זו מובילה בהכרח להוכחה נוספת ולהכרעה שאותם הכספים שהיו בגמ"ח של [כ'] הם הכספים ששימשו למטרה זו. ומשכך, על פי הסכם הגירושין אין לאישה חלק בהם.

הרב אברהם שינדלר

קראתי את דבריו הנהירים והבהירים של כבוד ידידי הרה"ג שפירא שליט"א ואני מצטרף למסקנה שיש לדחות את הערעורים ההדדיים בכל הנוגע לקביעות העובדתיות של בית הדין האזורי, וכך גם לדבריו באשר לסכום של 81,193 ש"ח, שבית הדין האזורי עשה בו פשרה, שיש לקבוע שגם כספים אלו שימשו לרכישת הדירה.

הרב ציון לודאילוז

לפיכך, בהתאם לכל האמור ובנסיבות העניין, בית הדין קובע:

א. אנו דוחים את ערעור האישה ואת הערעור שכנגד שהגיש האיש [בנוגע לקביעות העובדתיות, להבדיל מבנוגע לפסיקת הסכום שחלקו מכוח פשרה בחיוב שבועה], וקובעים שרוב הכספים שהיו בגמ"ח שימשו לצורכי הדירה מלבד מה שנכתוב להלן.

ב. על האיש להעביר לאישה סך 8,600 ש"ח – מחצית ההלוואות שניתנו ביוזמתו ל[גיס] ול[ד'], וזכותו לגבות את ההלוואות שניתנו ל[גיס] ול[ד'].

ג. הערובות שהפקידו הצדדים כתנאי לשמיעת ערעורם יוחזרו להם.

ד. המזכירות תסגור את תיקי הצדדים.

ה. ניתן לפרסם בהשמטת שמות הצדדים והמעורבים האחרים בתיק.

ניתן ביום כ"ג באב התשפ"א (1.8.2021).

הרב ציון לודאילוז

הרב אברהם שינדלר

הרב שלמה שפירא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה